

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE 95

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

LISTOPAD
2003
10

»HRVATSKI PLANINAR« - ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
»CROATIAN MOUNTAINEER« - JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izašao je 1. lipnja 1898. Časopis nije izlazio od 1919. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2003. godinu je **120 kuna** (za inozemstvo 32 eura). Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« obavezno treba biti upisan **Vaš pretplatnički broj**. Pretplata za inozemstvo (32 eura) uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na pretplatnički broj.

The diagram illustrates the layout of a subscription form. It shows a top section with the logo and contact information of the Hrvatski Planinarski Savez. Below this is a box for the subscriber's details, with arrows 1 and 2 pointing to the 'PRETPLATNIK' and 'ADRESA' fields respectively. To the right is a box for the subscription details, with arrows 3 and 4 pointing to the 'PRETPLATNIČKI broj' and 'UPLAĆENO' fields. Below this is a larger section for the payment slip, with an arrow 5 pointing to the 'PRETPLATNIK' field.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1) otisnut je uz Vašu adresu, koja je naljepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon izvršene uplate, uz adresu ćete moći vidjeti naznaku o uplati, čime možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana pri HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za pretplatu, trebaju se pismom, telefonom, faxom ili e-mailom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve izašle od početka godine, a zatim će svaki mjesec na svoju adresu redovno primiti svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati putem e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je 10. dan u prethodnom mjesecu (30 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova**, posebno za duže priloge. Svi primljeni materijali se na zahtjev vraćaju autorima. **Prednost imaju** prilozi popraćeni što boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili disketi). Detaljnije upute možete potražiti na Internetu na adresi <http://hps.inet.hr/hp/upute.pdf> ili izravno od urednika.

IZDAVAČ

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
E-MAIL: hps@inet.hr
<http://hps.inet.hr>
TEL./FAX 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624

E-MAIL UREDNIŠTVA

hrvatski.planinar@vip.hr
<http://hps.inet.hr/hp>

UREDNIK

ALAN ČAPLAR
PALMOTIČEVA 27, 10000 ZAGREB
E-MAIL: CAPLAR@VIP.HR
TEL./FAX 01/48-17-314
TEL. 091/51-41-740

UREDNIČKI ODBOR

DAMIR BAJŠ
DARKO BERLJAK
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MR. DARKO DOMIŠLJANOVIĆ
VESNA HOLJEVAC
FARUK ISLAMOVIĆ
ZDENKO KRISTIJAN
ŽELJKA LISAK
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK

»EKOLOŠKI GLASNIK« D.O.O.
DONJA LOMNICA
ISSN 0354-0650

SADRŽAJ

HRVATSKI
PLANINARGodište **95**
VolumeBroj **10**
Number

Listopad - October 2003

290 ZAVIŽAN

304 CRNOPAC

312 ŽUMBERAK

320 SOLINSKI PL. PUT

ŽIVOT IZNAD OBLAKA **290**

MILAN SIJERKOVIĆ, ALAN ČAPLAR, ANTE VUKUŠIĆ

STOTINU GODINA ŠPILJE VRANJAČE **297**

VLADO BOŽIĆ

MALI IZLET NA VELIKU DINARU **301**

ZLATKO VIDOŠA

PUT MALOGA PRINCA **304**

SLAVKO TOMERLIN

KUBUS NA NOVIM KUGLAMA **310**

VLADO PRPIĆ

**PLANINARSKÉ ČARI ŽUMBERKA
I SAMOBORSKOG GORJA** **312**

TATJANA VUKOVIĆ

PO FRANCUSKIM PLANINAMA **316**

ŽELJKO POLJAK

PLANINARSKÉ KUĆE I PUTOVI **320**

TKO JE ŠTO U HRV. PLANINARSTVU: A. KASAPOVIĆ **323**

PLANINARSKI TISAK **324**

VIJESTI **325**

SLIKA NA NASLOVNICI:

OSMIJEH S VRHA DINARE, FOTO: ZLATKO VIDOŠA

50 GODINA METEOROLOGIJE NA ZAVIŽANU

ŽIVOT IZNAD OBLAKA (1. DIO)

MILAN SIJERKOVIĆ, Zagreb
ALAN ČAPLAR, Zagreb
ANTE VUKUŠIĆ, Zavižan

Planinarskoj javnosti malo je poznato da se ove godine navršava 50 godina od uspostave meteorološke postaje na Zavižanu. Nama planinarima Zavižan je, osim iz dnevnih vremenskih izvješća, poznat i kao najviši planinarski dom u Hrvatskoj i odlično uporište za izlete po sjevernom Velebitu. Obilježavajući polustoljetno djelovanje, Hrvatsko meteorološko društvo i Državni hidrometeorološki zavod pripremili su meteorološku monografiju »Zavižan između snijega, vjetra i sunca« koja svestrano predstavlja stručne rezultate dobivene iz vremenskih podataka prikupljenih u 50 godina rada postaje na Zavižanu te život i rad meteoroloških motritelja. Kako je prošlost meteoroloških motrenja blisko povezana s radom zavižanskog planinarskog doma, a svakako i zanimljiva svim planinarima koji ga posjećuju, iz te knjige prenosimo u tri nastavka pripovijest o motriteljima i domarima iz obitelji Vukušić.

(ur.)

Planinarski dom »Zavižan«

Kakvoću rada meteorološke postaje ne određuju toliko instrumenti kojima je opremljena, koliko marljivost, savjesnost i stručnost vremenskih motritelja. Nepravovremenost, netočnost ili nereditovitost motrenja može poništiti korist od posjedovanja najsuvremenijih, profinjjenih i točnih meteoroloških sprava. Sklonost prema propustima u obavljanju vremenskih motrenja obično je srazmjerna teškoćama prisutnim pri mjerenjima i opažanjima. Takve se nepovoljne okolnosti najčešće zamjećuju na visinskim meteorološkim postajama, u visokim gorama i planinama. One su uvelike posljedica klimatskih obilježja takvih područja, jer su u njima nepovoljna vremenska stanja češća i izraženija nego u nizinama. Jaka studen, olujni vjetrovi, obilni snjegovi, opasni gromovi i magleni zastori zacijelo nisu primamljivi izazovi za izlazak iz sigurnog i udobnog skloništa radi vremenskog motrenja. Dakako, usamljenost, odvojenost od obitelji i društva, nedostatak udobnosti i zabave - što je sve prisutno na takvim izdvojenim postajama - mogu samo otežavati

Natpisne ploče na domu: meteorološka stanica, obavještajna točka GSS i planinarski dom

obavljanje poslova.

Unatoč svim takvim objektivnim okolnostima, najviša meteorološka postaja u Hrvatskoj, ona na Zavižanu, pripada najjužoj skupini ponajboljih hrvatskih postaja! Što to zavižanske meteorologe izdvaja od drugih u sličnim okolnostima?

Da bi se napisala zorna i valjana pripovijest o meteorolozima koji žive i rade na velebitskim vrletima treba ih posjetiti, s njima razgovarati i barem donekle doživjeti dio njihove svakodnevice. Iskoristili smo lijepo i dugo »martinjsko ljeto« u studenom prošle godine, te se uputili na Velebit. Prije toga smo, navratili u Gornju Kladu između Senja i Jablanca, gdje živi Dražen Vukušić, negdašnji dugogodišnji zavižanski motritelj.

Najveći dio tajne uspjeha meteorološke postaje na Zavižanu uvelike je povezan s obitelji Vukušić. U povijesti zavižanske postaje prisutna su čak tri naraštaja te obitelji. Počelo je s Draženom (svi ga zapravo poznaju pod imenom Drago) koji je motrenja obavljao 35 godina. Drugi naraštaj

Vukušića kao vremenskih motritelja na Zavižanu čine Draženova djeca: sin Ante (dosad 30 godina motrenja), sin Drago (12 godina), sin Luka (8 godina) i kći Štefanija (3 godine), a treći naraštaj čine Antini sinovi Božo i Ivan.

TEŠKI POČECI U VELEBITSKOJ OSAMI

Pa, kako je počelo? Počelo je izgradnjom planinarskog doma na južnom obronku vrha Vučjaka, početkom pedesetih godina 20. stoljeća, na temeljima predratne Krajačeve kuće. Planinarski savez Hrvatske, zajedno s meteorološkom središnjicom u Zagrebu, tražio je pouzdanu osobu koja bi obavljala dužnosti domara i meteorološkog motritelja. Ponudili su taj posao Draženu Vukušiću, ali je on, na nagovor oca, to odbio. Bio je, kako sam kaže, previše slabašan, a bio je i mladi supružnik (oženio se 1949. godine). Ponudu je prihvatio Nikola Miškulin iz Velikih Brisnica i meteorološka je postaja uspostavljena 1. listopada 1953.

Bila je to u početku obična meteorološka postaja, s tri

Prvi motritelji
Dražen Vukušić i Nikola Miškulin

motrenja dnevno za klimato-loške potrebe, ali je neprestano opremana novim uređajima, pa je poslije postala tzv. glavnom meteorološkom postajom. Do 1961. glavninu je motrenja Nikola Miškulin obavljao sam, a povremeno su ga zamjenjivali meteorološki tehničari iz Hidrometeorološkog zavoda. U studenom 1961. nastradao je (poklznuo se na ledu) noseći meteorološka izvješća u poštu u Krasnu radi slanja u Zagreb. Ozlijeđen je, pa se zbog toga, kao i zbog povećanog opsega motrenja, tražila nova osoba za motritelja i domara.

Netko se, vjerojatno prof. Božidar Kirigin, koji je skrbio o radu mreže meteoroloških postaja, ponovno sjetio Dražena Vukušića. Taj put Dražen je prihvatio ponudu. - Nije bilo mnogo izbora - kako sam kaže - Bio sam prisiljen zaposliti se da bih podizao djecu, a želio sam ostati što bliže obitelji.

Velebit Vukušićima nije bio nepoznanica: -

Dražen Vukušić
- 35 godina na Zavižanu

Mi od davnina imamo kuću i štalu na Babrovači, na 900 metara nadmorske visine. Svake smo se godine ljeti selili gore, zbog stoke i poljoprivrede. Već sam prije bio na Zavižanu, jer smo tu ljeti kosili travu, ali nisam bio zimi - pripovijedao nam je Dražen.

DRAŽEN VUKUŠIĆ **POSTAJE MOTRITELJEM**

Dražen je došao na Zavižan 17. travnja 1962., zajedno s Antom Laburom, tadašnjim voditeljem meteorološke postaje u Senju. - Još je bio prosjek snijega 170 centimetara -

zapamtio je Dražen. Labura mu je pružio potrebnu obuku i vratio se u Senj. Prigoda je ovdje istaknuti Laburine zasluge za kvalitetna i neprestana vremenska motrenja na Zavižanu. Često je, i u najnepovoljnijim vremenskim okolnostima, odlazio na Zavižan radi zamjenjivanja motritelja u slučajevima bolesti ili kakva drugoga izostanka. Uz to je podučavao sve zavi-

žanske motritelje pri početku njihova rada.

Nakon njegova povratka u Senj, Dražen je u prilično dugom razdoblju na Zavižanu bio uglavnom sam, sve do povratka Miškulina iz bolnice. Nije mu bilo lako, jer se trebao priviknuti na život u velebitskoj osami. Električne struje nije bilo, a do 1964. godine ni telefona. Od 1964. godine postaja šalje redovito nekoliko puta dnevno vremenske izvještaje, pa postaje i sinoptičkom postajom.

Do Miškulinova umirovljenja u lipnju 1966. radili su zajedno Nikola i Dražen, pri čemu se njihovim usmenim dogovorom Dražen više bavio obradom vremenskih izvješća, a Nikola poslovima domara u planinarskom domu. Nakon Miškulinova umirovljenja, motrenje i čuvanje planinarskog doma jedno je razdoblje ostalo zamalo samo na Draženu.

- Tako sam ja životario neko vrijeme, više sam nego u društvu - prisjeća se Dražen Vukušić. Neko vrijeme društvo mu je činio Nikolin sin Ivan Miškulin. Ivan je želio raditi u meteorološkoj službi u zračnoj luci u Omišlju na otoku Krku, ali je uprava Hidrometeorološkog zavoda uvjetovala njegovo zaposlenje u »civilizaciji« prethodnim poslom u velebitskoj divljini. Oko godinu dana radio je Ivan Modrić iz V. Brusnica, a još manje Ivan Babić iz Babić Dolca.

- Zatim je primljena moja kći Štefanija. Radila je dok se sin Ante 1972. nije vratio iz vojske. Neko su vrijeme oboje bili sa mnom, dok ona nije bila pred porođajem. Zamijenio ju je moj sin Luka, a njega poslije Dragutin. Tako smo radili do 1996. godine kad sam otišao u mirovinu. Umjesto mene došao je Antin sin Božo, a Dragu je godinu dana poslije zamijenio drugi Antin sin Ivan. Sad su na postaji opet otac i dva sina.

U početna dva desetljeća rada meteorološke postaje na Zavižanu najveći su teret neprijeporno podnijeli Nikola Miškulin i Dražen Vukušić. Mjesecima su bili odvojeni od svojih obitelji, a uvjeti rada i življenja bili su vrlo teški. Većina drugih koji su zapošljavani na postaji nije dugo ostajala. Nisu izdržali samoću, surovost planine, teške uvjete rada i življenja.

»O osvajanju Sjevernog i Južnog pola pišu se

priče i romani, snimaju se filmovi. I ovo je bilo osvajanje Velebita i početak stalne prisutnosti čovjeka u tim surovim zimskim i divljim uvjetima. Zimi je Velebit tada bio pust i nepristupačan za planinare i nezanimljiv planinarstvu koje još nije bilo razvijeno. Izbjegavao ga je i domaći živalj, koji se nadolaskom zime spuštao sa svojom stokom u podvelebitska sela.« Tako je zabilježio Ante Vukušić, koji je na zavižanskoj meteorološkoj postaji neprestance tri desetljeća, od 1973. godine.

VUKUŠIĆI VLADAJU ZAVIŽANOM

U tome razdoblju, u proteklih tridesetak godina, meteorološka je postaja bila gotovo isključivo obveza i zaduženje obitelji Vukušić. Oni su organizirali posao na postaji onako kako najbolje znaju i umiju, prikladno okolnostima, a donekle i svojim željama i potrebama. Međusobno se zamjenjuju, jedan »odrađuje« dežurstva dok drugi obavljaju poslove uobičajene za velebitska seoska gospodarstva ili su, jednostavno, sa svojim

Tri generacije Vukušića:
Dražen, Božo i Ante

obiteljima. Posao se neprijeporno obavlja kvalitetno i redovito. U cijelom tome razdoblju nije obavljeno samo jedno vremensko motrenje, i to opravdano.

Ante Vukušić je, uz svojega oca Dražena, najpoznatiji i zacijelo najosebujniji zavižanski meteorolog. S njime smo dugo razgovarali u planinarskom domu »Zavižan«, navečer istoga dana kad smo posjetili i Dražena. Dok je vani urlao vjetar, u dobro ugrijanoj blagovaonici doma veselo je pucketala vatra u kaminu napunjenom velebit-skim kladama. Uz čašicu domaće travarice, Ante se prisjećao svojih zavižanskih početaka.

- Prvi put sam bio na Zavižanu kao dječak, još dok nisam bio krenuo u školu. Bio sam s djedom Jakovom, a na postaji je još radio Nikola Miškulin. Sjećam se kišomjera, koji su mi bili

Snijeg pred planinarskim domom

foto: Aleksandar Gospić

čudne sprave. To je bio moj prvi susret s meteorologijom. Miškulin je imao mali tranzistor na kojemu je slušao vijesti, a ja sam u čudu gledao gdje se nalaze ti ljudi koji pričaju! Nakon povratka iz vojske sam sam, bez ičija nagovora, odlučio raditi kao meteorološki motritelj na Zavižanu. To je bila prigoda da ostanem ovdje, blizu svoga doma i obitelji - pripovijedao je Ante. Pripominje s ponosom da od kada je obitelj Vukušić preuzela motrenja na postaji nije bilo više od 100 dana bolovanja.

Kako zavižanski meteorolozi doživljavaju vrijeme na velebit-skim visovima? Jamačno drukčije nego mi iz nizina. Većina će pomišljati na duge, hladne i snježne zime. Oni koji su imali prigodu pročitati kakav klimatski prikaz o Hrvatskoj prisjetit će se vjerojatno podataka o tome da je Zavižan meteorološka postaja s najnižom temperaturom, najsnježnija, najmaglovitija i najvjetrovitija postaja u Hrvatskoj...

Jedno su podaci, a drugo doživljaji stvarnosti. Kad smo posjetili Zavižan, radi razgovora s Antom, doživjeli smo silan južni vjetar. Hućao je oko doma, zavijao, prestajao i pojačavao svoju riku, i tako cijelo popodne, noć i sutra prije podne, dok smo boravili na Zavižanu. Dosezao je 8 bofora, što znači da je bio olujne jakosti. Kad smo to priopćili Anti, on je kratko komentirao: »Povjetarac«.

Snijeg na prozoru

foto: Franjo Novosel

Zbog vrlo jakoga vjetera, debelih naslagainja i čestih udara groma mjerenje vjetera na Zavižanu od početka je bilo otežano te su mjerne sprave često bile oštećene ili uništene.

- Jedne smo godine dobili daljinski anemometar - prisjeća se Dražen Vukušić. - U postaji smo imali pokazatelj smjera i brzine vjetera. Vani je puhala strašna bura. Promatrao sam indikator vjetera upravo kad je pokazivao 160 kilometara na sat, a zatim je odjednom sve utihnulo: bura je odnijela anemometar. Tada je bura možda dosegla i 200 kilometara na sat. Čini mi se da je najveća brzina južnog vjetera bila oko 100 kilometara na sat. Tada su ispred doma bile složene daske, pripremljene za popravak zgrade. Jugo je dohvatio jednu tešku dasku, podignulo je i bacilo na kat te slomilo žlijeb!

SNJEGOVI I ZAPUSI

- Mnogi se čude kada kažem da zimi često ne možemo izaći kroz glavna vrata, jer su zametena snijegom, jednako kao i prizemni prozori. U takvim prigodama koristimo se sporednim vratima kroz drvarnicu. Nekih zima moglo se silaziti na motrenje samo kroz prozor na katu! - pripovijedao nam je Dražen Vukušić.

- Neki nam ne vjeruju kad kažemo da zimi često za odlazak na motrenje do meteorološke kućice ili do snjegomjera trebamo stavljati krplice ili dereze, dopunjuje ga sin Ante.

Najviša izmjerena visina snijega je 320 cm!

Dražen se prisjeća najveće izmjerene visine snijega čak 320 centimetara. - Iste sam godine neslužbeno izmjerio ispod sedla Križića nanos visine 15 metara! Obilježio sam na jednoj bukvi dokle je dosegao snijeg, a u proljeće sam očitao visinu - predočio nam je Dražen zanimljiv podatak o vjerojatno najvećem izmjenom zapuhu u Hrvatskoj.

Prije nekoliko godina, prisjeća se Ante, snijeg je pao već 27. kolovoza i pritom je nastao tanak snježni pokrivač. Djeca su u tačkama dovezla nakupljeni snijeg pred dom i tamo napravila snjegovića! Godine 1972. već 9. rujna bilo je pola metra snijega. U skrovitim jamama snježnicama snijeg se zadržava cijele godine, što je zanimljivo planinarima koji sa Zavižana promatraju more.

»Imala sam sreću da je onda kad sam radila najviši snijeg bio samo metar i pol«, priopćila nam

Meteorološka kućica ujutro

foto: Ante Vukušić

Suton na Zavižanu

foto: Ante Vukušić

je Štefanija, Antina sestra. Ona je, zajedno sa suprugom i sinom, navečer »skoknula« do Zavižana, kad je saznala da smo tamo, i donijela nekoliko fotografija snimljenih na Zavižanu. Pohvalila se da je ona dosad jedina žena koja je radila na toj najvišoj meteorološkoj postaji u Hrvatskoj.

Snijeg je velika zapreka kad zimi treba doći na postaju radi preuzimanja svojeg »obroka« vremenskih motrenja. Kolima se tada ne može doći nego samo pješaćenjem. Pješaći se od 5 do 8 sati, ovisno o uvjetima »pod nogama«. Kad je vrijeme lijepo i nema mnogo snijega, tada se stigne brže. A ako treba rabiti krplice, makar samo trećinu puta, hodanje se otegne i na cijeli kratki zimski dan. Ako je snijeg klizak, zaleđen, koriste se dereze. - Za ta pomagala, za krplice, dereze, gležnjake i drugo, mnogi motritelji na drugim meteorološkim postajama u Hrvatskoj nisu ni čuli, a kamoli ih vidjeli ili uporabili - tvrdi Ante. - Jak vjetar, vijavice, velike hladnoće i gusta magla dodatni su otežavajući uvjeti. Mora se biti dobro opremljen, jak i u dobroj fizičkoj i psihičkoj kondiciji. Ponekad se iziskuju i zamalo nadljudski naponi. Ne smije se zaboraviti da je svaki uspon s oko 300 metara nad morem do 1594 metra.

Planine su čudne i opasne vremenske pozornice. Vrijeme se u njima zna naglo i jako promijeniti. Tko za to nije spreman i ne zna što treba učiniti, nastradat će.

Vukušići se sjećaju nesreće što ih je 1. svibnja 1985. doživjela obitelj Prister iz Zagreba. Njih četvoro, roditelji s dvoje djece, zaputili su se iz Oltara prema Zavižanu. Vrijeme je bilo izrazito neugodno. Planina je bila zavijena oblacima. Niže je padala kiša, a na visini je okrenulo na buru. Zahladnjelo je. Vjetar je nosio vodene kapljice, koje su se u obliku inja lijepile na drveće, tako da su prekrile planinarske markacije. Počeo je padati snijeg. Zalutali su, izgubili su se. Roditelji su se smrznuli, a djeca su jedva preživjela.

Magla i inje velika su nevolja za zimske posjetitelje sjevernog Velebita, ali i za vremenske motritelje na Zavižanu.

Zima je - zima... Priroda okrutna, nesmiljena prema rijetkim posjetiteljima, ali još više prema onima s kojima se najviše druži.

Ante nam je ispričao jednu šaljivu zgodu. - Jednom je prigodom neki novinar pitao moju kćer Anu da mu kaže čega ima na Zavižanu najviše. Ona mu je kratko i jednostavno odgovorila: »Najviše ima zime!«

IZ MOSORSKOG PODZEMLJA

STOTINU GODINA ŠPILJE VRANJAČE

Špilja Vranjača spominje se prvi put u literaturi još 1901. godine. U *Hrvatskom planinaru* br. 12, Lavoslav Golf, predsjednik Planinsko-turističkog društva u Zadru, objavio je »Glavni izvještaj planinskog i turističkog društva »Liburnija« u Zadru, podnesen glavnoj skupštini dne 6. lipnja 1901. u Zadru«. Iz Izvještaja je vidljivo da je špilja Vranjača (tada još nije imala ime) već bila poznata i »znamenita« te da je izlet do nje, zbog vrlo loših prometnih prilika, bio vrlo otežan. Golf je napisao: *»Osobito je naglasiti, da su svi znanstveni izleti, koje je društvo do sada poduzelo ostali isključivo na teret dotičnih društvenih članova, koji su prisustvovali izletima, te su s toga bili rijetki. Usprkos tome bila su priređena dva zabavna izleta i čitav red izleta u znanstvene svrhe u užem krugu, te se je na taj način istražio srednji dio Dugog otoka, špilje na Ižu, Kaštelima i Kotlenicama«*. Dalje u tekstu Golf kaže: *»...da su putovi do Savarske špilje bili sagrađeni od seljana uz pomoć iz državnih oskudičnih sredstava, te da se iz istih gradi put od Dugog polja do Kotlenice ispod Mosora, gdje se također nalazi znamenita špilja«* (napisano u listopadu 1901.).

Na koji su način članovi »Liburnije« istražili špilju danas nije poznato, ali je iz knjižice Lavoslava Golfa »Razvoj turizma, planinarstva i saobraćaja putnika u Dalmaciji«, napisanoj 1929.

vidljivo, da su članovi »Liburnije« špilje fotografirali i izrađivali njihove nacрте. Možda su izradili i nacrt špilje Vranjače, ali su dolaskom Talijana 1918. u Zadar svi dokumenti »Liburnije« nestali (uništeni), pa tako možda i o špilji Vranjači - šteta.

Iz teksta se vidi da je špilja već tada bila poznata i posjećivana.

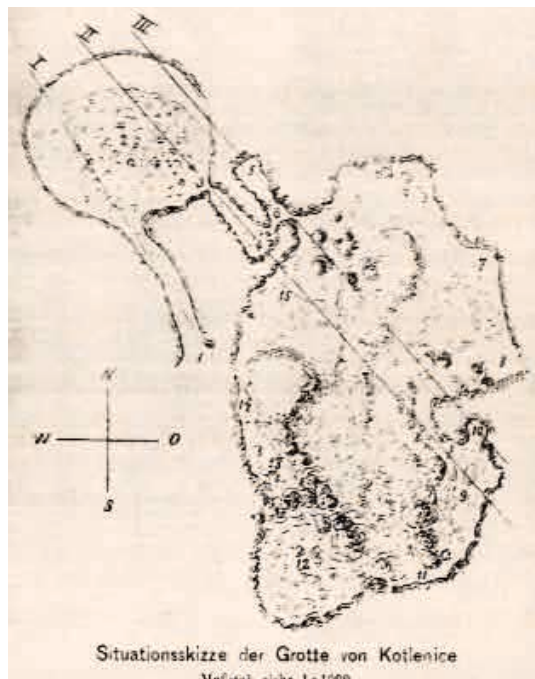
Do tada (1901.) bila je poznata samo Prva, danas ulazna, dvorana bez siga, relativno lako dostupna, u koju su, kako je poslije ustanovljeno, ljudi ulazili stoljećima, a koncem 19. st. naročito lovci, tražeći u špilji golubove.

Veće zanimanje za špilju nastalo je otkrićem Druge dvorane, pune siga. Prema pisanju Fritza von Kenera iz Beča 1905. god.: »Neki pastir iz Kotlenice slučajno postade otkrivač ove lijepe

Splitski novinari u špilji

foto: Vlado Božić

Prvi nacrt Vranjače iz 1903. godine

špilje. Tražeći izgubljeno janješće svoga stada, prodre pred par godina kroz neuglednu, nikad prije zapaženu pukotinu špilje na jugoistočnoj strani šupljine«. Danas znamo da je to bio Stipe Punda, na čijem se zemljištu - djedovini obitelji Punda, nalazi špilja.

Za otkriće nove dvorane saznao je i rudarski inženjer Luigi Miotto iz Splita koji je u području Kotlenice tražio

željeznu rudu, pa je još iste (1903.) godine izradio nacrt špilje. Taj je nacrt speleolozima vrlo značajan. To je tek treći nacrt špilje izrađen u Hrvatskoj. Prvi je izradio J. M. Granić 1882. i predstavlja jednu bezimenu špilju kod Muća Gornjeg, a drugi je 1886. izradio Đuro Pilar i predstavlja špilju Veliku peć na Medvednici kraj Zagreba. Luigi Miotto je nacrt izradio po svim pravilima koja primjenjuju speleolozi i danas. Nacrtan je tlocrt i tri presjeka u mjerilu 1:1000 s oznakama strana svijeta.

Do tog je nacrtu vrlo brzo došao Fritz von Kerner, geolog iz Beča, koji je tada po zadatku kartirao područje srednje Dalmacije. I on je posjetio špilju, i već 1905. u Beču objavio brošuru o špilji, nazvavši je »Die Grotte von Kotlenica«. Uz svoj opis priložio je i Miottov nacrt.

Kerner je opisao i put do špilje, i to kolima iz Splita preko Dugopolja do Kotlenice ili željeznicom od Splita do Dugopolja (ne zaboravimo, 1903. puštena je u promet željeznica od Splita do Sinja), i od Dugopolja kolima do Kotlenice, pa dalje pješice oko 600 m do špilje. Posjet Vranjači trajao je od ranog jutra do kasno navečer.

Špilju je imenom Vranjača prvi spomenuo Dragutin Hirc 1905. u »Prirodnom zemljopisu Hrvatske«.

U idućih nekoliko godina zanimanje za špilju bilo je vrlo malo. Veće zanimanje javilo se tek 1911., kada je u Splitu, na Velikoj Realci osnovan Špiljarski odio, koji su vodili prof. Umberto

U ulaznoj dvorani bez šiga

foto: Vlado Božić

Girometta i prof. Ramiro Bujas. U idućih nekoliko godina oni su sa svojim đacima »jamarima« često posjećivali i proučavali špilju. O samoj špilji i nalazima u njoj pisali su u Izvještajima i Programima Velike Realke sve do početka rata 1914. godine.

Zbog rata je opet prestalo zanimanje za špilju, a obnovljeno je tek 1925. kada je u Splitu osnovana Podružnica HPD »Mosor«. Tada je bilo više posjeta špilji i raznih napisa u časopisima i dnevnim novinama, naročito tijekom 1926. Tada se javila i želja za boljim uređenjem špilje. Osnivanjem Sekcije za istraživanje kraških pojava u HPD »Mosor« 1927. počinje intenzivniji rad na pripremama i samom uređenju špilje, koji je vodio pročelnik sekcije Rade Mikačić. Zahvaljujući promidžbi koju je provodio Umberto Girometta prikupljena su novčana sredstva (od državnih vlasti u Splitu, Klisu i Kotlenicama), a zaslugom i radom uprave HPD »Mosor«, njenih članova i mnogih simpatizera, ostvaren je zamašan posao uređenja špilje.

Svečano otvorenje špilje upriličeno je 15. prosinca 1929., na kojem je govorio Umberto Girometta, predsjednik HPD »Mosor«. Za tu priliku izrađena je cesta od zaseoka Punda do špilje (oko 450 m), uređeno je parkiralište kraj špilje, uređen je prostor pred špiljom i oko nje (izravan je teren pred ulazom, sagrađeni su podzidi, postavljene klupe, pošumljena je okolica), sagrađena je kućica za diesel-agregat i spremnik za vodu, nabavljen je i ugrađen diesel-agregat, sprovedena je električna rasvjeta kroz špilju sa 25 žarulja i 2 reflektora, sagrađene su stube i putovi kroz špilju osigurani ogradama. Na ulazu je ugrađena spomen-ploča. Dotjerivanje špilje trajalo je međutim još nekoliko godina.

O špilji se tada mnogo pisalo pa je bilo i više

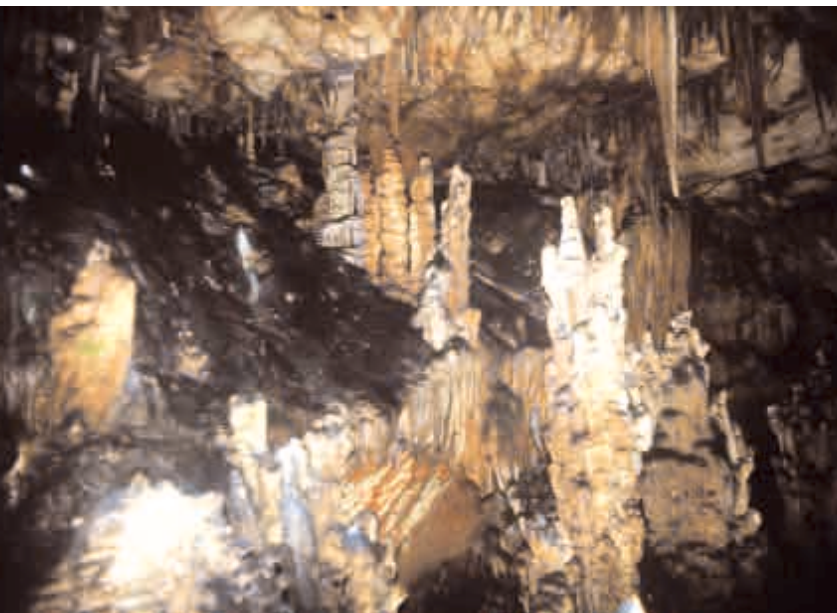

Dio turističkog puta u špilji

foto: Vlado Božić

Prospekt izdan povodom
stoljetnice špilje Vranjače

Poznata figura »Kolona staraca«

foto: Vlado Božić

posjeta. Špilju su posjećivali planinari, obični građani ali i visoki državnici. Posebno su zabilježeni posjeti bana Primorske banovine dr. Taglie 1930., a 23. svibnja 1931. jugoslavenske kraljice (supruga kralja Aleksandra) i prijestolonasljednika Petra I.

Dalje posjete prekinuo je Drugi svjetski rat. Nakon rata ponovno se javilo zanimanje za špilju i želja za obnovom. Tada je o Vranjači, kao i o drugim špiljama u Hrvatskoj, mnogo pisano zbog potrebe njihove zaštite. Zaslugom splitskih speleologa špilja Vranjača je 30. kolovoza 1963. proglašena geomorfološkim spomenikom prirode i tako zaštićena Zakonom o zaštiti prirode, te uvedena u registar zaštićenih objekata prirode pod reg. br. 101.

Električna rasvjeta iz električne mreže uvedena je 1970., od kada špiljom upravlja Šumsko gospodarstvo Split, a od 1991. tu su dužnost preuzele Hrvatske šume, pa se špilja našla na popisu turisti-

ki uređenih špilja u Hrvatskoj.

Za dobro gospodarenje špiljom zaslužna je obitelj Punda, koja je sve to vrijeme fizički obavljala sve poslove vezane uz špilju: vođenje posjetitelja, održavanje putova i rasvjete, čišćenje terena i uvođenje novih sadržaja ispred špilje (telefon, WC). Zbog toga je špilja Varnjača bila uzor dobro uređene i vođene špilje. Puni 55 godina, sve do smrti 2001. godine, glavni skrbnik i vodič bio je Stipin sin Mirko Punda. Brigu su zatim preuzeli Mirkovi sinovi, ali su im te godine lokalne vlasti zabranile posjećivanje špilje i isključile telefon i struju za rasvjetu.

Braća Punda žele nastaviti tradiciju skrbi o špilji tim više što se špilja nalazi na njihovom privatnom posjedu, na kojem se nalazi prilazna cesta, parkiralište i uređeni prostor pred špiljom, ali zbog različitog tumačenja zakonske regulative lokalne vlasti im to više ne dozvoljavaju, pa oni još i sada vode spor. Nažalost, sličnu sudbinu imaju i Cerovačke špilje koje su zatvorene od Nove godine 2003., ali to nije utjeha obitelji Punda.

Braća Marko, Vlado i Branko Punda

foto: Vlado Božić

Unatoč svemu 22. lipnja 2003. Mirkovi sinovi Marko, Branko i Vlado Punda o svom su trošku organizirali obilježavanje 100. obljetnice otokrića dvorane sa sigama. Pozvali su speleologe, rodbinu, prijatelje i predstavnike vlasti s kojima su u sporu. Okupilo se tu tridesetak ljudi, speleologa iz Splita i Zagreba, rodbine, prijatelja, dok su se predstavnici vlasti ispričali zauzetošću. Za tu priliku organizatori su uz pozivnice izdali i novi prospekt o špilji.

Braća Punda postavili su na ulazu u špilju spomen-ploču svojem djedu Stipi. U ime rodbine govorio je Vlado Punda, zatim sam ja podsjetio na prva saznanja o špilji, dok je Goran Ga-

brić govorio o zaslužnim ljudima koji su doprinijeli da špilja Vranjača postane poznata turistički uzorno uređena i održavana špilja. Okupljeni posjetitelji pošli su tada u razgledavanje špilje, koju su braća Punda osvijetlili prijenosnim diesel-agregatom, nažalost preslabim da osvijetli cijelu špilju, pa su kao pomoćnu rasvjetu postavili petrolejske svjetiljke. Unatoč slabijoj rasvjeti od potrebne posjetitelji su bili zadovoljni viđenim. Obilježavanje ove godišnjice pratila je lokalna televizija i novinstvo (Slobodna Dalmacija).

Nadajmo se da će spor biti uskoro pozitivno riješen i špilja opet biti dostupna ljubiteljima podzemlja.

KAKO PLANINARSTVO PRIBLIŽITI NAJMLAĐIMA

MALI IZLET NA VELIKU DINARU

ZLATKO VIDOŠA, Zagreb

Već predugo ljenčarimo u kampu »Kozarice« kod Pakoššana. Naša četveročlana ekipa u kojoj je jedna dvogodišnjakinja i jedan četverogodišnjak, planira izlet na Dinaru. Premda svi zajedno imamo već ponešto »utakmica u nogama«, ipak nam je za ovu priliku potrebna pomoć. Naime, cesta od Guga prema Brezovcu je makadam ne baš najboljeg stanja, a za nas predugačka da bismo je mogli svladati pješke. Zovemo g. Marića, dopredsjednika HPD »Dinara« iz Knina, zbog organizacije prijevoza nekim terenskim vozilom od Guga do Samara. Uspijevamo dogovoriti sastanak već za sutradan u 6:30. I dok mama sprema stvari za sutrašnji pohod, tata, Eva i Lovro odlaze na još jedno kupanje u moru i igranje u pijesku. Navečer ranije odlazimo na spavanje i jedva čekamo sutrašnji dan.

Premda nismo baš neki ranoranioci, uspije-

vamo ustati u 4:30 i već za 15 minuta krećemo. Mudriji dio ekipe koristi se putom do Knina za spavanje. U Gugama smo u 6:15. G. Marić i njegov sin Ante su već tamo. Gore će nas voziti Ante. Tako su naime podijelili poslove. Dok će otac danas raditi u dućanu, sin (koji je noćas tulumario) će raditi u kući na Brezovcu. Nadamo se da će nas *Land Rover* uspješno prebaciti gore i dolje.

Dok nas vozi, Ante nam objašnjava i pokazuje: Markov grob, dolinu Brezovac, svoju kolibu, planinarsku kuću koja će se uskoro obnavljati, dolinu Duler i ostavlja nas ispod prijevoja Samara. Put nakon Suhog polja je mjestimično stvarno loš, pa nam je dovre trebalo sat i četvrt »junačke« vožnje.

Već je 8 sati, vrijeme je vedro i ugodno, a mi započinjemo uspon. Eva se ugodno zavalila u no-

siljci na tatinim leđima, a Lovro s mamom istražuje, čas naprijed, čas natrag. Skače po kamenju, sakuplja češere, kamenčiće i druge dragocjenosti. Neke od njih povjerava tati na čuvanje. Premda nije neuobičajeno, danas se ne spušta na sve četiri kako bi omirisao neku biljku ili cvijet.

Idemo najprije blagom padinom uz livade, a zatim strmije na sam prijevaj Samar. Ovdje neugodno puše.

Na Suhom polju (u pozadini Badanj i Dinara)

foto: Zlatko Vidoša

Pod Badnjem

foto: Zlatko Vidoša

Vidimo dim, gori negdje prijeko u Bosni. Postupno staza prelazi u kamenjar i vodi rubom šumarka. Lijepo vidimo i Prominu na kojoj smo bili prošloga tjedna. Sunce je još s druge strane, pa nam uspon za sada ne predstavlja teškoću. Još malo klekovinom bora, a onda kroz usjek gdje mjestimično treba upotrijebiti i sve četiri. Nažalost, odavde pa do vrha put vodi opečarenom klekovinom bora.

Još malo i naziremo vrh. Sad nas već obasjava Sunce. Srećom, još nije vruće. Uskoro stižemo. Našim tempom do vrha nam je trebalo dva sata i četvrt. Na mahove puše jači vjetar. Odmaramo se, fotografiramo, doručujemo, udaramo žig.

Nakon pola sata krećemo natrag. Formacija na povratku je: Eva u nosiljci i tata prvi, onda mama i na kraju Lovro. I dok je uzbrdo Eva komentirala i pomalo zadirkivala Lovru, na povratku se gotovo odmah ugodno zavalila i zaspala, te tako sve do šume Brezovca. Malo se odmaramo u šumici kod odvojka za Krčić, pa hitamo dalje. Na povratku gotovo cijelim putem možemo uživati u pogledu na Duler. Za silazak do Samara nam je trebalo tek nešto manje vremena nego za uspon. Uzrok tome

je naš oprezni silazak, a i otežani vremenski uvjeti. Naime, sada je već postalo prevruće. Već se i kamen podosta ugrijao. Premda je krajolik Dulera prekrasan, ipak nam je bilo drago kad smo se domogli hladna bukove šume. Ovdje je Lovro zapjevao svoju standardnu iz vrtića - »*Ja volim tebe, tu nema zbora, sve do neba ...*«. Eva, koja se u međuvremenu probudila, pomaže mu i interpretira na svoj način, tj. više samo »*T E B E ... T E B E ... !!!*«. U 14 sati smo kod planinarske kuće »Brezovac«. Taman hvatamo Antu na kraju njegovog »posla« - naime, upravo se budi. Zajednički se prihvaćamo obroka - on doručka, a mi ručka.

Nakon objeda svraćamo na kavu kod susjeda Krvavice. Dok se Eva i Lovro polijevaju vodom i neumorno trčkaraju uokolo (!), mi odrasli se odmaramo u hladu pred njihovom kolibom. Kažu, pobjegli su ovamo gore iz grada pred vrućinom. Slušamo vijesti, u Kninu je izmjereno +38°C. Ovdje gore, uz blag vjetric i koji stupanj manje, ipak je ugodnije. Dok sjedimo i pripovijedamo, pijuckamo netko sok, netko bevandu, a pogled nam se odmara na polju Brezovcu i Badnju iza njega. Tu nam se dogodila i mala nezgoda. Vjerojatno privučene dječjom igrom (prskanje vodom) pojavile su se ose. Čim smo umirili Lovru, kojeg je jedna ubola u stopalo, pojavila se druga i ubola

ga gotovo u isto mjesto. Nakon nekoliko suza i riječi utjehe, situacija se normalizira. Za utjehu ga nosim natrag do kolibe Maričevih.

Skupljamo stvari, sjedamo u *Land Rover* i upućujemo do pastira na zapadnom dijelu polja. Čuvaju oko 1200 ovaca i nešto kozlića. Dvoje malih kozlića »napadaju« Evu i Lovru, a onda oni njih. Ovaca nema u toru, negdje su okolo na paši. Susrećemo ih na povratku. Opkoljeni ovcama, moramo se zaustaviti. Eva, od ushita što vidi toliko ovaca odjednom, veselo poskakuje, hvata se za vrata automobila, gura glavu kroz prozor i želi među njih. Ante gasi motor i čeka da cijela kolona prođe mimo nas.

Da naš izlet ne bi prerano završio, Ante nas vozi još i do Marić dolca - tu je granica s Bosnom i Hercegovinom. Svraćamo još i do nedavno obnovljenog lovačkog doma na Poljicama. Eva i Lovro ga nisu stigli vidjeti, jer su u međuvremenu zaspali. Za danas im je bilo više nego dovoljno uzbuđenja. Kod Markovog groba bacamo još jedan pogled na Dinaru okupanu zracima zalazećeg Sunca.

Kao ni mnoga druga lijepa mjesta, tako ni Dinaru nije moguće upoznati u jednom danu. Srećom, uvijek možemo ponovo doći. Važna je jedino volja.

Ispod prijevoja Samara

foto: Zlatko Vidoša

NOVOSTI SA CRNOPCA

PUT MALOGA PRINCA

SLAVKO TOMERLIN, Zadar

Crnopac mi je oduvijek bio zagonetka. Ne znam ni sam koliko sam puta bio na njegovom vrhu i uvijek postavljao isto pitanje: što se nalazi

dolje između Gačešinih pleća i Glavnog grebena. Izgledalo mi je kao neka šumovita visoravan iz koje strše kao zubi bijele i šiljate stijene. Pitao sam se zašto netko ne pokuša i tuda planinariti. Danas mi je to posve jasno, jer sam se osobno uvjerio nakon brojnih obilazaka i avantura da je to teren samo za odabrane.

Još prije dvadesetak godina odlučio sam ući s još nekoliko prijatelja u tu »zubatu« šumu. Ušli smo sa zapadne strane, starim šumskim putem. Namjera nam je bila da prođemo sredinom, u smjeru glavnog grebena. Odmah smo shvatili da smo ušli na vrlo kompliciran teren pun dubokih ponikvi, ponora i strmih litica. Kako danas dobro poznajem taj teren, mogu reći da smo tada imali više sreće nego pameti, jer smo sasvim slučajno odabrali najlakši i najmanje opasan put. Da smo krenuli lijevo ili desno ne bismo taj dan uspjeli doći do Glavnog grebena.

Nakon te pustolovine prošlo je opet nekoliko godina do slučajnog susreta s još jednim velebit-skim vukom samotnjakom, dvadesetak godina mlađim od mene. I taj je, kao i ja, savršeno upoznao Velebit lutajući po njemu bez markacija i staza.

Bio je konac veljače kada smo odlučili proći kroz nama nepoznat dio Crnopca. Na svojim planinarskim turama uvijek sam bio vrlo oprezan i dobro opremljen. Ovaj put mislio sam: »Lako ćemo!«. Ponio sam samo mali ruksak, malo čaja i jedan obrok hrane. Na početku je put bio sasvim običan. Brzo smo napredovali kroz borovu šumu. Naše je veselje brzo nestalo kad smo naišli na ogromnu ponorčinu i strme obronke lijevo i desno. Sve je bilo prepuno snijega i leda, a mi

Bijeli kuk u području Crnopca

foto: Vlado Božić

U Zdenkovoju jami

foto: Slavko Tomerlin

smo bili bez zimske opreme. Odlučili smo se uspeti strminom, a ne ići uz ponor. Ipak je bolje, kad se oklizneš, udariti u drvo nego završiti u ponoru.

Nastavak puta bio je prava ludnica. Došli smo opet u pat-poziciju. Svuda oko nas strše okomice i do 50 metara, a prolaza nigdje. Kad gle, trag vuka! Ova pametna životinja poznaje Velebit bolje od ikoga, pa smo krenuli njegovim stopama. Nevjerojatno je da je našao jedini mogući prolaz između dva kuka. Sada se trebalo popeti na glavni greben, a noć se već prikradala. Smatrali smo da ćemo lako doći do stare markacije i lako se spustiti do Prezida. No, tek su tada nastale neprilike: teren je također bio pun ponora i provalija, pa smo se konačno uspjeli uspeti na hrbat, gdje barem nije bilo jama. Tako smo stigli do markacija koje se više nisu ni vidjele. Srećom smo stari put dobro poznavali, pa smo po mraku i bez baterija uspjeli doći do auta.

Iako smo obojicaiskusni planinari, morali smo priznati da smo taj put bili vrlo lakomisljeni,

jer da smo ostali u kukovima sigurno bismo se smrznuli. Ovo pišem kao opomenu onima koji olako, bez potrebne opreme, kreću u neku avanturu.

Nakon nekoliko godina napravio sam s još nekoliko prijatelja, sklonište na Crnopcu. Sada je bilo puno lakše istraživati okolinu, jer nije bilo potrebno silaziti do Prezida.

Kako je Crnopac sada postao pristupačan svakom planinaru, odlučio sam omogućiti put i kroz labirint Crnopca jednom vrlo atraktivnom stazom. Onaj prije spomenuti vuk samotnjak zove se Zdenko Morović. Otkada smo prošli onu ludu avanturu, počeli smo sve češće lutati uzduž i poprijeko vrletima Crnopca i dobro smo upoznali obilježja tog područja. Bili smo tim u kojem je Zdenko prednjačio u izviđanju prolaza, a ja sam ga polako slijedio.

Nedavno smo krenuli iz skloništa zapadno od Bijelog kuka. Tu nas je speleolog Vlado Božić upozorio na zanimljiv kameni predio. Zavirivali smo u svaku ponikvu i penjali se na isturene kukove. Kako smo ulazili sve dublje u unutrašnjost, tako nam je sve više raslo naše oduševljenje prizorima koji su se redali jedan za drugim. Put je bio vrlo zahtjevan. Bio je potreban najveći oprez da se ne dogodi nesreća. Čas smo se pen-trali rukama i nogama, a čas balansirali na nekoj hridini, da bismo potom silazili u duboke ponikve. Negdje je trebalo pronaći jedinu mogućnost za nastavak puta, pa smo tražili naj-

Bijeli kuk sa sjeverne strane foto: Slavko Tomerlin

bolju varijantu. Na jednom ravnijem mjestu sjeo sam da se odmorim, a Zdenko je krenuo preko malog prijevoja prema Bijelom kuku. Nije ga bilo dugo, pa sam se zabrinuo da mu se nije što dogodilo. Međutim, uskoro me je dozvao da dođem nešto vidjeti. Bio je sav ushićen, a bio sam i ja kad me odveo da vidim jamu, ogromnu poput amfiteatra. Nažalost, nismo uspjeli sići, jer nismo imali potrebnu opremu. Nastavljajući put nailazili smo posvuda na teške prepreke, koje smo uspjeli proći stečenom penjačkom vještinom. Neću se upuštati u opisivanje fantastične ljepote tog predjela, jer tome nisam dorastao.

Nakon te ture i svega što smo vidjeli, dogovorili smo se da ćemo i ostalim planinarima omo-

gućiti da vide tu divljinu i ljepotu kamena i šume. O toj zamisli obavijestili smo HPS. Od Saveza sam dobio odobrenje za rad i financijsku pomoć. Tako su mi novčano pomogli nabaviti dugačke aluminijske ljestve, a PD »Paklenica« mi je pomoglo u nabavci sajli i željeza za izradu klinova. Poklon koji sam dobio ranije od Saveza sada je bio zlata vrijedan: bušilicom je trebalo izbušiti sedamdesetak rupa promjera 16 mm i postaviti oko 80 m sajle kako bi put bio sigurniji.

Radovi su počeli 19. lipnja 2003. Kupio sam oko 30 kg čeličnih šipki od kojih sam trebao napraviti klinove i klinove s alkom. Nakon piljenja brusilicom i zavarivanja alki bio je i taj posao završen nakon dva dana rada.

Nakon nabavke dvoje ljestava, mogli smo nastaviti započeti put. Prvi zadatak bio nam je da osposobimo jedan manji uspon ispred tzv. Dvora. Tu smo istesali nekoliko stuba i postavili klin. U nastavku puta, prema Zdenkovoju jami, postavili smo još 6 klinova i sajli. No, kod same jame pojavio se težak problem. Naime, ulaz u jamu trebao je ići kroz dugačak i strm klanac koji je završavao vertikalom. Nažalost, u sredini, gdje smo mislili postaviti prve ljestve, bio je uglavljen velik kamen koji je onemogućavao naš plan postavljanja ljestava na ulaz. Nekoliko sati smo pokušavali bezuspješno pomaknuti kamen. Koristili smo se polugom balansirajući iznad provalije, no konačno smo shvatili da pametniji popušta i za neko vrijeme odustali. Zaključili smo da bez pomoći dinamita nećemo uspjati osloboditi ulaz u jamu. Dobiti dinamit bilo je veoma teško. Molio sam policiju, neke firme i napokon dobio traženo od jednog privatnika. Tako nam je put u jamu postao otvoren.

Sljedeći put sam se opremio alpinistički, pa onako vezan na užu počeo bušiti rupe za klinove, dok mi je Zdenko dodavao sve što je trebalo. A trebalo je to sve i donijeti od auta: dvije ljestve, teške klinove i kolut sajle težak 40 kg. Zdenko je nosio sve osim jednih ljestava i bušilice, koje sam nosio ja. Ukupno smo prenijeli, u nekoliko puta, oko 80 kg tereta. Nakon šest dana, po osam sati intenzivnog rada, postavili smo obje ljestve, kao i klinove i sajlu od oko 40 m.

Sad smo mogli odahnuti, jer je to bio i najteži dio puta, no trebalo je osigurati silazak u prvu

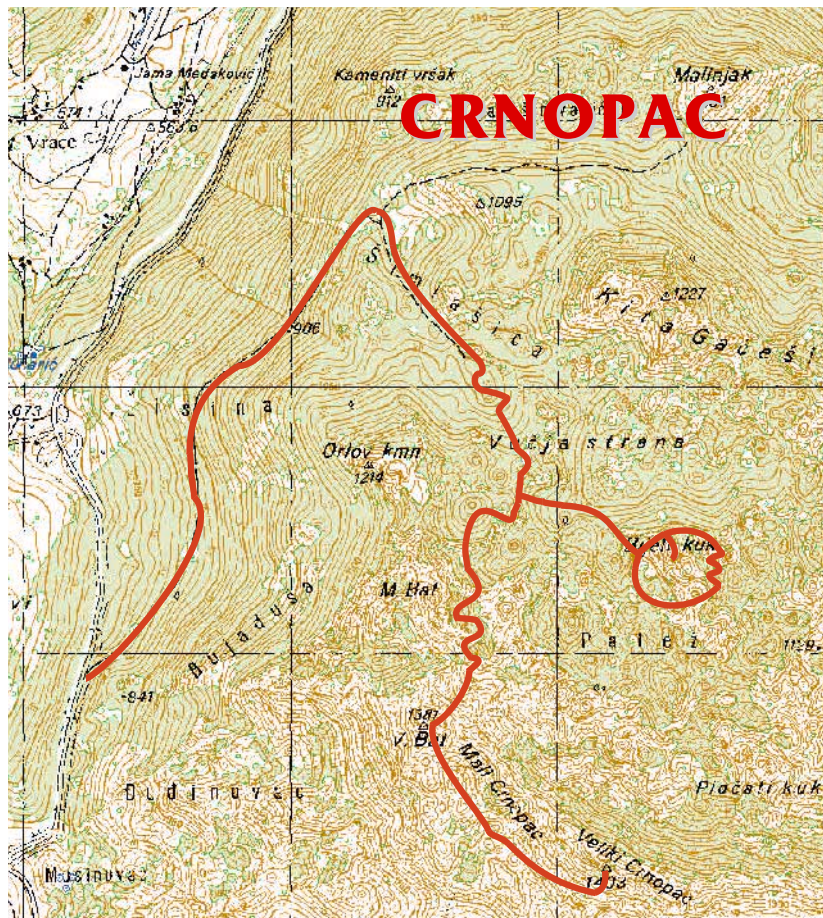

Najzbudljiviji dio puta

foto: Slavko Tomerlin

Slavko Tomerlin - Tatek pred svojim skloništem na Crnopcu
foto: Vlado Božić

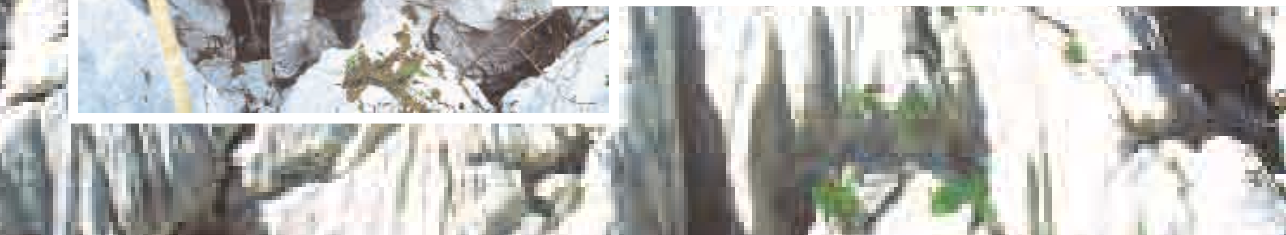
ponikvu. Sa sedam klinova i dvije sajle, uz klesanje nekoliko stuba i taj zadatak je bio riješen. Kod prvog prijevoja trebalo je odstraniti svo nestabilno kamenje i postaviti dva klina. U sljedećoj ponikvi opet je bilo malo više posla, jer je trebalo postaviti tri klina za silazak.

Prije prvog klanca put silazi strmo, pa smo dužinom od oko 30 m morali usijecati stube i nogostupe. Nakon ovog klanca, ponovno je strm silaz koji treba osigurati bušenjem 6 rupa i postavljanjem klinova i sajli. U Krivom klanecu smo postavili još dva klina. Put završava usponom na koji smo postavili oko 40 m sajle. Do zadnjih vrata usjekli smo uzduž uskog grebena još nekoliko stuba. Odavde put vodi kroz bukovu šumu sve do uspona na Bijeli kuk. I tu smo morali postaviti nekoliko klinova i dvije sajle. Sad nam je preostalo jedino markirati cijeli put, što smo

uspjeli za dva dana. Time je konačno bio završen »Put Malog Princa«, kako smo nazvali ovu stazu koja vodi kroz čudesne predjele do tzv. Nebeskih vrata.*

Tko bude kročio ovim putem neka nam javi je li počeo vjerovati u čuda kao što smo i mi koji i dalje otkrivamo uvijek iznova nešto do sada neviđeno.

* Posljednja četiri dana pomogao nam je D. Kovačević i olakšao radove oko bušenja rupa i postavljanja sajli. Zdenko i ja smo radili 107, a Dragan 26 sati. Nisam uračunao odlaske na Crnopac radi punjenja akumulatora, kao ni svoj rad kod kuće. Da ne budemo gladni brinula se Smilja Petričević.

NA SLIKAMA:

Velika slika lijevo: Stjenovito carstvo
Maloga kuka foto: Vlado Božić

Lijevo dolje: U kamenom procjepu
foto: Vlado Božić

Lijevo sredina: Provlačenje kroz prirodna vrata, foto: Zdravko Antolković

Gore: Tatak na Bijelom kuku
foto: Vlado Božić

Dolje: Ljestve na »Putu Malog Princa«
foto: Zdravko Antolković

Desno dolje: Divovske škrape
foto: Vlado Božić

PLANINARI SPAŠAVAJU KULTURNU BAŠTINU

KUBUS NA NOVIM KUGLAMA

Izbjegnuta nacionalna sramota

VLADO PRPIĆ, Baške Oštarije

Ovoga ljeta spašen je od rušenja znameniti spomenik gradnji ceste postavljen 1846. godine na oštarijskom prijevodu Stara vrata. Akcijom HPD »Prpa« postavljene su četiri nove kamenite kugle pod Kubus ili Uru, simbol Baških Oštarija i jedan od simbola Velebita.

Nosive vapnenačke kugle promjera 31 centimetra, 156 godina odolijevale su surovij velebnoj klimi i težini kamenite kocke. Da kamena kocka teška oko pet tona nije podložena u jesen 2002. godine drvenim

S novim kuglama pred planinarskim domom »Prpa«

Podizanje Kubusa

foto: Vlado Prpić

kladama zasigurno bi se sama urušila, a kako je sastavljena od deset elemenata, lako je pretpostaviti do kakvih bi posljedica došlo. Sama akcija spašavanja pod nazivom »S.O.S. za Kubus« pokrenuta je u svibnju prošle godine slanjem apela svim nadležnim i odgovornim ustanovama za ovaj objekt, ali se dalje od usmenog i pismenog obećanja nije mnogo pomaklo. Popularnoj Uri više nije otkucavalo pet do dvanaest nego pet iza dvanaest i samo brzom i nesebičnom akcijom planinara, bez i jedne kune ičije pomoći, napravljene su i postavljene nove kugle. Izuzetan posao same montaže izveli su Joso Ropuš i Marko Prpić iz Novalje, Vlado Prpić s Baških Oštarija te Ivan Dokozić i Nikica Došen iz Karlobaga. U ime Hrvatskog restauratorskog zavoda iz Zagreba akciju je nadzirao Kamenko Klofutar.

Jednogodišnja priprema nije tekla glatko; valjalo je ustanoviti stvarno stanje čitavog spomenika - od prilaznog kamenog stubišta, zidanog okruglog zaravanka, kvadratnog postolja i odrediti prioritete zahvate. Konzervatorski odjel iz Rijeke, u čijoj je nadležnosti ovaj spomenik, prihvatio je prijedlog da nosive kugle, najosjetljiviji elementi petotonske kocke budu od granita (*Gabro impala*) koji je iste boje, i gotovo neograničene trajnosti.

Kugle su postavljene 14. srpnja ove godine. Trebalo je čitavih deset sati pažljivog rada pri buri koja je na prijevoju toga dana puhala brzinom od pedeset kilometara na sat. Kad je kocka hidrauličnim dizalicama podignuta svega nekoliko centimetara, dvije kugle su se raspale po pukotinama. Spojevi među nosivim elementima izrađeni od željeznih šipki debljine 25 centimetara i dužine 10 centimetara jedva da su služili svojoj svrsi zbog stanjenosti uslijed korozije. Da bi se poslije dugog napora kubus mogao spustiti na nove nosače valjalo je dokučiti »finte« nekadašnjih majstora, kako kocku koja je samo naoko ravnopostaviti na četiri točke, a da se dodiruju na također neravnoj podlozi.

Ove jeseni 2003. godine Hrvatski restauratorski zavod iz Zagreba dovršit će konzervaciju spomenika, urediti postojeći uklesani natpis, a također će se presložiti urušene prilazne stube. Valja spomenuti da je među prvima na loše stanje ovog značajnog povijesnog objekta upozorio i

Kubus u zraku - akcija u tijeku foto: Vlado Prpić

naš književnik iz Karlobaga Slobodan Šikić. Osobitu zahvalnost na obavljenom poslu zaslužuju mr. Đuka Benček iz Instituta za geološka istraživanja, inženjer Mladen Hvala iz Pazin-kamena gdje su napravljene nove kugle, akademik Ivan Gušić, profesor Vladimir Jelaska, dr. Dubravko Matičec, arhitekt Josip Velnić, Josip Ropuš, Marko Prpić i drugi.

Kubus na prijevoju Vrata

foto: Davor Tomičić

PARK PRIRODE »ŽUMBERAK-SAMOBORSKO GORJE«

PLANINARSKE ČARI ŽUMBERKA I SAMOBORSKOG GORJA

TATJANA VUJNOVIĆ*

Svega tridesetak kilometara zapadno od Zagreba nalazi se Park prirode »Žumberak - Samoborsko gorje«. To je područje uglavnom dobro poznato brojnim planinarima zagrebačke regije, no zasigurno ima i onih koji tek površno poznaju prirodne i kulturne znamenitosti ovoga kraja, pa vrijedi iznova istaknuti što krije to slikovito gorsko područje nadomak Zagreba.

Područje Samoborskog gorja i Žumberka je krško područje na kojem prevladavaju trijaski dolomiti, a manje jurski i kredni vapnenci. Trenutno je poznato oko 150 speleoloških objekata - za sada je najdulja špilja Provala sa 1862 metara kanala, a najdublja istražena jama je Bedara (-105 m).

Površina samoga parka prirode, proglašenog 1999. godine, je 333 km². Na tom području nema ni jednog gradskog naselja, što znači da je to isključivo ruralno područje, u kojem živi tek nešto više od četiri tisuće stanovnika. Unutar granica parka prirode, pod posebnom su zaštitom još kanjon rječice Slapnice, usječen u dolinu 200 do 300 metara duboko, i Okić-grad s okolicom. Također, u vršnom dijelu Japetića (879 m) dio šume ima status rezervata šumske vegetacije.

Poseban čar ovom gorju daje izmjena otvorenih staništa, kao što su livade i pašnjaci, sa šumskim površinama. Kraj je ispresijecan brojnim rječicama, potocima, ponornicama, a kada se tomu dodaju još i staništa poput lokvi, špilja i poljoprivrednih površina ne čudi što tu nalazimo velik broj vrsta biljaka, životinja i gljiva. Neke od tih vrsta su endemične, što znači da su ograničene rasprostranjenosti, a mnoge su ugrožene i zaštićene.

Mnoge prirodne i kulturne znamenitosti zanimljive su i vrijedne planinarskog posjeta.

Područje Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje

* Autorica Tatjana Vujnović je dipl. ing. geologije i stručni savjetnik - geolog u JU Park prirode »Žumberak-Samoborsko gorje«

Neki od najljepših ciljeva jesu: Sveta Gera (1178 m) s kapelom Sv. Ilije, najviši vrh sjeverozapadne Hrvatske, Sopotski slap koji se niz 40 metara kaskada ruši do staroga mlina; kanjon rječice Slapnice koja se probila kroz dolomitne stijene te se vodom prihranjuje s nekoliko slapova obloženih sedrom (slap Brisalo i Vranjački slap), špilje i krška vrela. Nadalje, treba spomenuti i ostatke staroga grada Žumberka (Sichelberg), stari grad Tuščak, Okić-grad, arheološka nalazišta u Budinjaku i Gornjoj Vasi, etnografsku zbirku u samostanu sestara bazilijanki u Sošicama; etno kuću pod Okićem, te Jazovku - duboku kršku jamu pored Sošica u kojoj je otkrivena masovna grobnica žrtava iz drugog svjetskog rata.

Na području Parka nalazi se devet planinarskih kuća. Uz to je, prije godinu dana, u listopadu 2002. otvoren u nekadašnjem spomeniku u Slanom Dolu prvi eko-centar. Tu se sada nalazi izložbeni prostor, planinarska blagovaonica i informativni centar. Iako se otvaranje planinarske kuhinje predviđa za početak 2004. godine, blagovaonica je već sada dostupna planinarima. U izložbenom prostoru prikazana je kulturna baština i raznolikost eko-sustava ovoga područja.

Eko-centar Slani Dol

foto: arhiv PP Žumberak-Samoborsko gorje

Bлагajski likovac (*Daphne blagayana*)

arhiv PP Žumberak-Samoborsko gorje

Stijenama i fosilima različite starosti prikazana je i geološka prošlost, a posjetitelji se mogu prošetati i kroz umjetnu špiljicu. Na kraju izložbe je, putem hranidbenog lanca, zorno prikazana povezanost živih bića u prirodi. U Eko-centru u Slanom Dolu nalazi se i pečat kontrolne

Oštrc iz Slanog Dola
foto: Vesna Holjevac

točke 13 »Samoborske obilaznice« koju održava HPD »Japetić«.

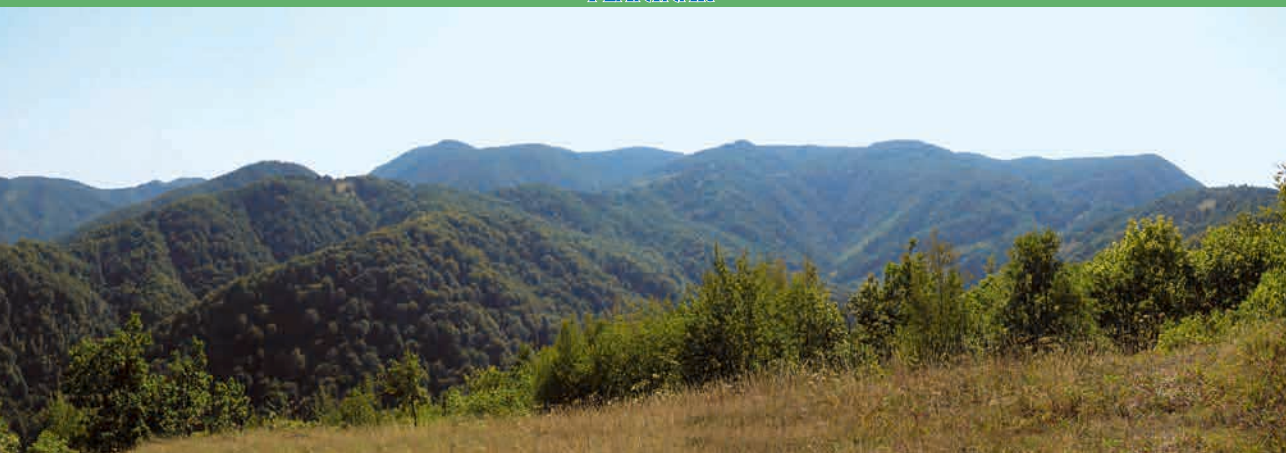
Iz Slanoga Dola vodi pješačka staza »Put Kraljice bukve«, koja će uskoro biti obogaćena i poučnim sadržajima. Ove je godine u parku u suradnji s BBK »Šišmiš« otvorena i biciklistička staza duga više od 50 km te organiziran biciklistički maraton.

Parkom prirode »Žumberak - Samoborsko gorje« upravlja javna ustanova čije su djelatnosti zaštita i očuvanje, održivo korištenje i promicanje prirodne i kulturne baštine ovoga kraja. Rad je financiran iz državnog proračuna, ali neke projekte su potpomogli Grad Samobor, C.I.O.S., VIPnet, te drugi. U 2003. godini je Park prirode sudjelovao u organiziranju tri akcije čišćenja u kojima je prikupljeno više od 30 tona otpada i

više od 100 odbačenih automobilskih olupina. Razvijen je edukativni program »Mladi nadzornik«, namijenjen djeci predškolskog i školskog uzrasta. Program na popularan način, putem igara i boravka u prirodi, približava djeci prirodne vrijednosti Žumberka. U planinarskom domu »Boris Farkaš« u Sekulićima ove je godine organiziran višednevni edukativni eko-kamp »Čuvam svoje gorje« namijenjen djeci s područja Parka. Također, razvijamo nekoliko edukativnih programa kojima pokušavamo potaknuti na suradnju planinara i lokalno stanovništvo. Programi su objedinjeni pod nazivom »Nadzornik volonter«, a uključuju potragu za ugroženim i rijetkim vrstama, čišćenje pojedinih lokaliteta, označavanje staza i foto-dokumentiranje. Ove su godine tako tiskani letci »Traže se živi« za biljku crnkastu sasu i gor-

Sošice - etnografski dragulj i ishodište za brojne izlete

skog leptira plavca. Za Europski dan bez automobila, 22. rujna otvorene su dvije biciklističke staze.

U idućem razdoblju planira se dovršenje umjetne stijene za penjanje, te otvaranje internet caféa. Nadzornoj postaji u Grdanjcima uskoro će se pridružiti i nadzorna postaja u kuriji u Medven Dragi, izrađuje se turistička karta u mjerilu 1:50.000, te se planira uređenje novog eko-centra u Budinjaku gdje bi naglasak bio stavljen na kulturnu baštinu i arheološka nalazišta.

OBAVIJESTI

Obavijesti o Parku, njegovim zanimljivostima i planovima mogu se pronaći i na web-stranici Parka prirode »Žumberak-Samoborsko gorje«, na adresi www.ppzsg.org.

Također, planinarima su za informacije na raspolaganju i sljedeći brojevi telefona i faxa:

- Eko-centar Slani Dol, Slani Dol 1, 10430 Samobor, tel: **01/3327-660**, fax: **01/3327-661**, e-mail: ppzsg@ppzsg.org
- Nadzorna postaja Grdanjci, Grdanjci 57, 10432 Bregana, tel: **01/3323-848**, zeleni telefon i fax: **01/3324-514**, e-mail: nadzor@ppzsg.org.

Kapela Sv. Ilije na najvišem vrhu Žumberka

foto: Vesna Holjevac

PLANINARSKE ŠETNJE PO FRANCUSKOJ

PO FRANCUSKIM PLANINAMA

prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Kad se planinaru spomene Francuska, prvo će pomisliti na Alpe s Mont Blancom i na Pireneje. Sve ostalo ostaje u sjeni tih divova, čak i onaj Mont Ventoux u Provansi na koji se prije sedam stoljeća penjao pionir svjetskog planinarstva Francesco Petrarca. Pa zar nema baš ništa više planinarski zanimljivoga u toj golemoj zemlji koja je ravno deset puta veća od Hrvatske? Dakako da ima, postoji i niz drugih planinskih područja, premda se ni po visini ni po ljepoti ne mogu mjeriti s Alpama i Pirenejima. Pa hajde da ih upoznamo nekoliko po raznim dijelovima Francuske!

NACIONALNI PARK CÉVENNES

Počet ćemo na jugu, gdje ćemo u Nacionalnom parku Cévennes posjetiti planinu Mont Losérea i njezin najviši vrh Finiels. Područje baš nije pri ruci ni u blizini nekoga većega grada i uz to se smatra najslabije naseljenim dijelom Francuske, pa će trebati malo domišljatosti kako do njega i kroz njega. Možda je najbolja polazna točka grad Millau jer ćemo tako do Losérea proći i kroz park Causses lijepom panoramskom cestom koja se probija kanjonom Tarn (francuski *Gorges du Tarn*). Za razliku od parka Cévennes koji je od granita, Causses je velika vapnenačka visoravan u koju se Tarn usjekao u dubinu do 600 metara. Cesta vodi dnom kanjona kojih 50 kilometara i putem se mogu

posjetiti razne turističke atrakcije, npr. jedna velika špilja, razna starinska sela, pa čak i nedavno sagrađeni »srednjovjekovni« burg s kulama i tor-

Gorges du Tarn - »kanjon nad kanjonima«

foto: Željko Poljak

Markacija na »cévennski način« foto: Željko Poljak

njićima. Vikendom prolaze kanjonom dugačke kolone vozila puževom brzinom, ne zbog zastoja nego radi razgledavanja kroz prozor vozila - turizam bez hodanja!

Jedina cesta kojom se može do Losérea vodi iz grada Mendea, odakle se zavojito penje do planinarskog doma (*Chalet du Losérea*). Istina je da su putem nebrojena križanja, ali je prometna signalizacija tako dobra da se uz pomoć autokarte nitko neće izgubiti, za razliku od mnogih naših cesta gdje svaki čas morate stati po prokušanom pravilu »Kartu čitaj, seljaka pitaj!« Putem je zanimljivo pogledati stare seoske kuće građene na tradicionalan način od tesanoga granita. Kuda god se krećete sve je zapravo u znaku granita.

Planinarski dom, u stvari kompleks od nekoliko zgrada, nalazi se na golemoj visoravni prošaranom šumarcima i znamenitoj po bogatoj flori. Od doma

još je 4 kilometra ceste do prijevoja Finiels (1548 m), pa zatim sat i pol blagog uspona na vrh.

U Francuskoj putovi nisu markirani jer ekolozi tvrde da nagrđuju prirodu, ali zalutati ne možete, čak ni po magli, jer je put označen priručnim prirodnim sredstvima - nizom osvojenih granitnih stupova i putokazima! Nije to bio lak posao, jer je najprije trebalo takve stupove naći ili isklesati, zatim ih dovući traktorima, osoviti i učvrstiti u okomitom položaju, a svaki je težak po nekoliko metričkih centi.

Najviši vrh Finiels visok je 1699 metara, ali nije baš imponzantan jer se jedva ističe s blage visoravni, pa su i njega označili hrpom granitnog kamenja. Na sve strane blagi vrhovi i blage padine, zimi skijaški raj, ljeti ipak pomalo dosadno.

CENTRALNI MASIV

Sad ćemo »skoknuti« u središnju Francusku, do Clermont-Ferranda, koji je ponos Francuza jer je u tom gradu tvornica guma *Michelin* dugo bila najveća na svijetu. Kao što Zagreb leži na podnožju Medvednice, tako taj grad leži na podnožju planinskog kompleksa Massif Central. Masiv je neobično zanimljiv jer se u njemu ističe 30 kilometara dugačak niz od stotinjak vulkanskih kupa (francuski *puy*, što se čita *püi*), mnoge od njih s kraterskim jezerima. Desetak kilometara zapadno od grada diže se tisuću metara u vis stožasti Puy

Tradicionalna seoska arhitektura u Cévenneu: bilo kuda, granit svuda! foto: Željko Poljak

de Dôme (1462 m). Prilazi mu se strmom, ali dobrom brdskom cestom, koja se potkraj penje u obliku spirale (uspon 12%, cestarina 5€). Na vrhu je prastari opservatorij, sagrađen 1872. na temeljima rimskog Merкурова hrama. S toga šiljatog vrha lijep je vidik na cijeli Chaîne de Puys (francuski: lanac vrhova), a usput se morate čuditi kako je tu mogao 1911. pariški pilot Renoux sletjeti da bi osvojio Michelinovu novčanu nagradu i zatim se živ vratiti u Pariz (tamo i natrag letio je 6 sati). Danas tu možete letjeti posve bezopasno balonom za tridesetak eura - tako bar piše na velikom panou uz cestu.

Ako hoćete vidjeti najviši Puy, morate se vijugavom cestom probiti 30 kilometara južnije pod Puy de Sancy (1886 m). Parkirat ćete kod planinskog hotela na dnu nekadašnjeg kratera, sjesti u gondolu žičare i od gornje stanice produžiti pješice još dvadesetak minuta na vrh. O tome je prije desetak godina pisao u ovom časopisu Goran Majetić iz Karlovca (1994, str. 69), pa na to nećemo više trošiti riječi, nego ćemo

Puy de Dôme: pet eura i zatim pogled u maglu

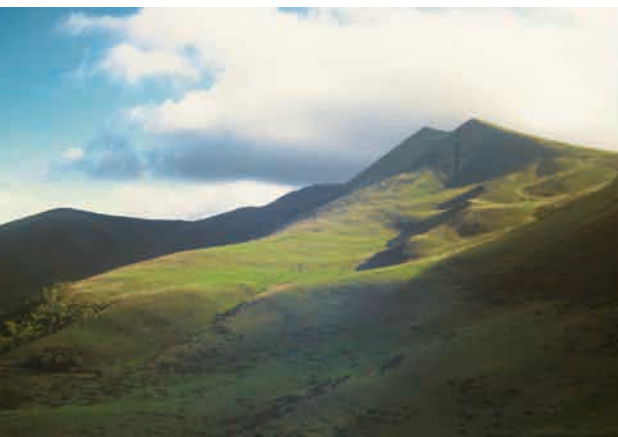
foto: Željko Poljak

opet skoknuti malo sjevernije i zaustaviti se nakon 400 kilometara u Vogezima.

VOGEZI

To je zapravo njemačko ime, dok Francuzi to gorje zovu *Vosges*, što se čita jednostavno *Vož*. Odakle dva imena? Područje je pripadalo Njemačkoj od 1871. do 1918., a stanovništvo je bilo mješovito. Još i danas možete na portafonu svake kuće pročitati bar po jedno germansko ili germanizirano ime. Vogezi se pružaju smjerom sjever-jug u dužinu od 125 kilometara dijeleći pokrajinu Alzas od Lorene. Obje također imaju njemačka imena - Elsass i Lotaringija. Kroz povijest su ih dugo svojatala oba naroda, dok napokon nisu završile u francuskim granicama. Tko sve to zna neće se čuditi što i najviši vrh Vogeza ima dva imena: francusko je Grand Ballon, a njemačko Grosse Belchen. Jezični stručnjaci misle da oba potječu od staroga keltskog boga sunca jer je vrh bio njegovo kulturno mjesto.

Najbolje je krenuti iz Strasbourga dobro asfaltiranom turističkom cestom (Routes des Crêtes) koja vodi uzduž čitavoga gorja. Ruku na srce, i nema se baš mnogo što za vidjeti jer putem vidik stalno ograničavaju šume. Tek tu i tamo

Vulkanske kupe u centru Centralnog masiva

foto: Željko Poljak

Grand Ballon: Strogo zabranjeno gaziti po travi!
foto: Željko Poljak

poneka planinarska kuća, doduše vrlo lijepa i simpatična, zatim nekoliko planinskih jezera na čijim se obalama uvijek nalazi mnogo turista. Ovdje uživaju u »prirodnim« ljepotama i ništa ih

ne smeta što je većina tih jezera zapravo umjetna, nastala izgradnjom brana. Nakon pedesetak kilometara takve vožnje, gotovo stalno kroz šumu i bez vidika, konačno ćemo se naći pod najvišim vrhom, Grand Ballonom (ima i Petit, tj. Mali Ballon, ali taj nije baš atraktivan). Nije ni Veliki Balon neka prirodna ljepota, ali će našem čovjeku biti zanimljivo vidjeti kako se tu čuva priroda. Na vrh smijete ići samo stazom, ni koraka lijevo ili desno, a to ni ne možete - ne zbog natpisa koji bi to zabranjivao, nego zbog ograde. Tako se čuva priroda na Zapadu! Ali zato na vrhu (1423 m) ni traga prirodi, nego golema kuglasta zgrada (poput balona!) u kojoj je smješten radar. To čudo tehnike, sagrađeno 1997. u nekom futurističkom stilu, ima - za balkanske pojmove upravo nezamislivo! - istodobno dvije funkcije. Osim radara, na zgradi je sagrađena kružna galerija kojom se planinari mogu naokolo prošetati i uživati u vidiku - ako nije oblačno (a bilo je!).

Što reći na kraju? Usporedimo li opisane francuske s hrvatskim planinama, naše imaju veliku prednost - manje civilizacije i više očuvane prirode. Tuđe poštuju, a svojim se diči!

PLANIRAJTE AKCIJE U 2004. GODINI!

Naši čitatelji često nam se obraćaju s primjedbom da u časopisu nedostaju najave planinarskih akcija, tj. da se u pravilu o njima piše tek kada su one održane. Ta je primjedba opravdana, jer bi se zasigurno mnogi rado pridružili raznim akcijama kada bi za njih znali. Brojni organizatori akcija, međutim, imaju običaj pisati opširne izvještaje tek nakon održanih susreta, pohoda i sličnih akcija, a i one najave koje primimo gotovo u pravilu stižu prekasno (svaki se broj zaključuje 15. dana u prethodnom mjesecu, dakle gotovo mjesec dana prije izlaska iz tiska!).

Prošle godine objavili smo u br. 1 (2002.) pregledan kalendar akcija, koji je bio vrlo dobro prihvaćen među čitateljima. U istom obliku željeli bismo objaviti kalendar akcija za iduću 2004. godinu, pa pozivamo društva da već sada planiraju svoje akcije. Popis planiranih akcija na području Hrvatske na kojima se očekuju i planinari iz drugih društava, s podacima o datumu, mjestu zbivanja i osobama za informacije treba poslati na adresu HPS do 15. prosinca. Podsjećamo da će se iduće godine obilježavati 130. obljetnica organiziranoga planinarstva, pa pozivamo društva da planiraju i svoje akcije posvećene toj obljetnici.

Urednički odbor HP

OTVOREN SOLINSKI PLANINARSKI PUT

Hrvatsko planinarstvo je odnedavno bogatije za još jedan planinarski put: Solinski planinarski put. Put se proteže obroncima i grebenima Kozjaka i Mosora, planinâ koje okružuju grad Solin i njegovu okolicu i čijoj klimatskoj zaštiti ovaj grad, kao i njegov prethodnik - drevna Salona, zahvaljuje svoje postojanje.

Ovaj planinarski put su osmislili, trasirali i označili članovi Planinarskog kluba »Split«, a u okviru proslave sedamdesete godišnjice Kluba. Sadržajno i tehnički kvalitetan dnevnik s vodičem napisali su prof. Milan Sunko i Mladen Japirko. U prilogu je i informacijama bogata to-

Markezina greda i Klis

Polušpilja Nugal na Kozjaku

foto: Radovan Kečkemet

pografska karta puta Jadranke Nikolac, a cijela je knjižica i bogato ilustrirana fotografijama što ih je snimio Mladen Japirko. Dnevnik i vodič Solinskog planinarskog puta može se nabaviti u PK Split (p.p. 365, 21000 Split; tel. 098/361-698), te u Turističkom uredu u Solinu. Cijena je 40 kuna, a uključuje i numeriranu značku koja se dodjeljuje planinarima koji prođu cijeli put.

Put je podijeljen u tri dnevne etape, iako se dobrim tempom i ranim polaskom može obići i u dva dana (ako baš morate, ali ne isplati se!). Običi ga se, međutim, može i na druge načine jer su pojedine točke i sekcije na njemu dostupne raznim stazama i iz raznih polazišta. Trasa puta kreće iz solinskog predgrađa Ninčevići, uspinje se na greben Kozjaka usponom Škrabutina, nastavlja grebenom Kozjaka preko vrha Sv. Jure, uočljivim ali razmjerno malo posjećenim područjem, gotovo planinarskom »sivom zonom« Bobanove i Markezine grede, Kliškim prijevojem i utvrdom Klis, te istočnim dijelom Kozjaka s Debelim brdom, da bi se spustila na naselja Kučine i Mravince te konačno završila na uzvisini Sutikva, nedaleko od solinskog predgrađa Japirko. Na trasi je 20 obaveznih kontrolnih točaka i jedna neobavezna. Neobavezna je polušpilja Nugal na kozjačkoj litici nedaleko od Škrabutine, osigurana čeličnom sajlom i klinovima, ali koju traseri puta ipak preporučuju samo iskusnijim planinarima. Sajle i klinovi olakšavaju kretanje na još nekoliko mjesta duž puta. Na kontrolnim točkama nema pečata, već se obilazak dokazuje fotografijama.

Osim morfološki i botanički zanimljivih područja dalmatinskog krša, među kontrolnim točkama Solinskog planinarskog puta su i neka svjedočanstva čovjekova boravka na ovim planinama: crkvice, gradine, utvrde, stočarska naselja, stočarske i druge staze te drugi spomenici duge i bogate povijesti i kulture ovog kraja.

Prijevoj Blaca i Bobanova greda

foto: Radovan Kečkemet

S posebnim zadovoljstvom - i ponosom - naglašavamo da su postavljanje Solinskog planinarskog puta financijski pomogli (čitaj: omogućili) Grad Solin i Turistička zajednica Grada Solina. Na prvi pogled sitan detalj, ali kod nas vrlo rijedak slučaj da je »neplaninarska« javnost potvrdila opću vrijednost jednog planinarskog sadržaja! Solinski planinarski put je predstavljen javnosti u sklopu službenog programa proslave Male Gospe, Dana Grada Solina, uz medijsku potporu Solinske kronike, Slobodne Dalmacije, TV Dalmacije i lokalnih radio postaja. Turistički ured Solin je otkupio i dio naklade dnevnika za prodaju u svojoj prodavaonici. Nagovještaj nekog novog vremena?

Radovan Kečkemet

»FILIĆEV DOM« NA RAVNOJ GORI

»Filićev dom« na Ravnoj gori (660 m) na usluzi je planinarima vikendom i blagdanima. Sve obavijesti o domu mogu se dobiti od PD »Ravna gora« u Varaždinu (p.p. 159, mob. 098/95-79-083 - Stjepan Baniček), a za posjet domu planinari se mogu najaviti opskrbniku Nedeljku Črepinku na tel. 042/701-144, fax. 042/701-140 ili mob. 098/268-569. Dom ima ukupno 70 ležaja i pogodan je za smještaj skupina koje dolaze autobusom.

Glavni markirani usponi počinju od hotela Trakošćan (put preko Velikih pećina je osiguran u alpskom stilu). Za lijepih dana se vidik pruža do Kamniških Alpa. Cestovni prilaz je iz Lepoglave (željeznička i autobusna stanica) preko sela Kamenice i kroz šumu Vraca (15 km).

Za prilaz vršnom dijelu Ravne gore mogu se koristiti sljedeći planinarski putovi:

- Lepoglava - Kamenica - Predragov put
- »Filićev dom« 3 h
- Galići - Babice - »Filićev dom« 1:30 h
- Trakošćan - Meljan - »Filićev dom« 1 h
- Trakošćan - Vrbanići - pl. kuća »Pusti duh«
- piramida - »Filićev dom« 1:30 h
- Trakošćan - Vrbanići - Velike pećine
- pl. kuća »Pusti duh« - »Filićev dom« 2:30 h
- Bednja - Prebukovje - »Filićev dom« 2 h
- Cimerplac - cestom do doma 30 min, uspon
lijevo - markirani put - »Filićev dom« 20 min

Zainteresirani za Ravnogorski planinarski put mogu se o tom putu raspitati kod Zlatka Smerkea, mob. 091/58-27-673.

Stjepan Baniček

»Filićev dom«

foto: Vesna Holjevac

SPASIMO PREMUŽIĆEVU STAZU!

Ove se godine navršava sedamdeset godina Premužićeve staze na Velebitu. Vrlo se često njome ponosimo jer uistinu to zaslužuje, no premalo brinemo o tome da je sačuvamo: pljušte samo prigovori sa svih strana kako bi je trebalo pod hitno popraviti. Istina, o pojedinim dionicama su se počela brinuti pojedina društva što je za svaku pohvalu, najveći dio ih međutim čeka da se to učini.

Premužićeva staza, koja vodi od Zavižana do Oštarija, nije bila smo planinarsko-turistička staza, već je služila svemu i svačemu, kao put za tovarno blago, ljudima koji su tu živjeli kao komunikacija između brojnih sela, šumarima, lovcima, lugarima, divljim i domaćim životinjama. Rovale su po njoj i divlje svinje i trupci i teški strojevi, presijecale je ceste i putevi, a i danas služi planinarima.

Na mnogim mjestima došlo je do urušavanja kamenog i zemljanog materijala na stazu pa se njome ponegdje jedva prolazi, a najgore je na mjestima gdje se urušila. Mjestimično raste i grmlje, pa čak i stabla po samome putu. U najlošijem stanju je kilometar i pol dionice iznad Radlovca (Buljma), gdje se zbog oštre strmine rastrošni materijal našao na stazi, tako da se ona tu gotovo ni ne nazire. No, ako je Ante Premužić od 1930. do 1933. godine uz pomoć domaćih nekvalificiranih ljudi uspio napraviti ovakvu stazu, na nama je da je bar popravimo i sačuvamo. Osim planinara, teško da ćemo ikoga danas nagovoriti da pomogne urediti Premužićevu stazu, a tomu je krajnje vrijeme.

U rujnu i listopadu ove godine HPD »Prpa« iz Baških Oštarija organizira popravak upravo ove spomenute najzapuštenije dionice, a isto tako preuzima obavezu trajnog održavanja njezinog južnog završnog dijela od Dabarske kose do Baških Oštarija. Obilazak staze i prvi radovi započeti su 31. kolovoza, oko čega se najviše angažirao Josip Majnarić. Kod Skoropovca su postavljeni smjerokazi te su popravljene markacije na mjestima gdje cesta siječe stazu.

Najviše radne snage trebat će **18. listopada**, kada je planirana akcija kod Radlovca, pa **pozivamo** sve hrvatske planinare da nam se pridruže. Dolazak automobilima moguć je skoro do same Splovine nedaleko od Vrbanske dulibe, pola sata od mjesta početka radova. U akciji obnove Premužićeve staze očekujemo pomoć i drugih planinarskih društava. Bude li loše vrijeme akcija će se odgađati po tjedan dana. Za informacije i dogovor javite nam se na telefon 053/674-012.

Vlado Prpić

ANTUN KASAPOVIĆ

Antun Kasapović - Čupo, ing. elektrotehnike, rođen je 8. 6. 1960. u Orahovici. Djetinjstvo je proveo u Vukojevcima kod Našica. Osnovnu i srednju školu (matematičko - informatički smjer) pohađao je u Našicama, a studij elektroinženjstva završio je u Osijeku. Od 1986. živi i donedavno je radio u Đurđenovcu.

Godine 1987. učlanio se u PD »Krndija« u Našicama i od tada se aktivno bavi planinarenjem i planinarskim društvenim radom. U veljači 1991. osniva ogranak PD »Krndija« u Đurđenovcu, ali već iduće godine, u rujnu 1992. u Feričancima osniva HPD »Sokol« gdje je predsjednik društva do 1995. godine. U siječnju 1997. osniva HPD »Sunovrat« u Đurđenovcu kojem je predsjednik i danas.

Zaslužan je za organizaciju mnogih izleta, kao i višednevnih tura u domaća i inozemna gorja, te za obnavljanje i organiziranje raznih planinarskih akcija. Godine 1992. organizira Planinarski dia-festival u Feričancima, po uzoru na priredbu koja se održavala nekoliko predratnih godina u Daruvaru. Poslije je taj festival dopunjen i izložbom fotografija te preimenovan u Planinarski foto-dia festival. Festival se održava svake godine prvog vikenda u prosincu. Godine 1996. Festival seli u Đurđenovac.

Antun Kasapović je među ostalim završio ljetnu školu za vodiče, tečaj za čuvara planinske prirode, te tečaj za markaciste pri HPS. Godine 1998. primio je brončani znak HPS za doprinos u razvoju planinarstva.

Obišao je gotovo sve hrvatske planine, dobar dio slovenskih i talijanskih Alpa, Mont Blanc, velik dio jugoistočne Europe (gorja bivše Jugoslavije - Srbije, Makedonije, BiH, Crne Gore, Karpate s Visokim

Tatrama), Grčke, te glavna gorja Turske (Erciyes i Ararat).

Zaslužan je za propagiranje i razvoj planinarstva u svome kraju, te za otvorenje planinarske kuće »Tivanovo« u selu Gazije, odakle društvo markira pristup na Krndiju. Osim planinarstvom bavi se pomalo biciklizmom, izrađivao je planinarske kalendare s vlastitim crtežima planinskih motiva, velik je ljubitelj planinske prirode, osobito cvijeća, a posebna mu je specijalnost proizvodnja domaćeg vina od divljih kupina. Gotovo svaki vikend provodi u planinama, a ako za to nema prilike, vikende ipak provodi u prirodi u svojoj okolini. Planinarski je fotograf i predavač, pa je tako poznat ne samo u rodnoj Slavoniji, već i diljem Hrvatske. Bez njega bi naše planinarsko stvaralaštvo bilo kudikamo siromašnije.

Željka Lisak

MILAN SIJERKOVIĆ: VRIJEME I KLIMA GORA I PLANINA

U rujnu ove godine iz tiska je izašla neobična, ali zanimljiva planinarska knjiga »Vrijeme i klima gora i planina«. Autor joj je poznati meteorolog i meteorološki publicist mr. Milan Sijerković, ujedno planinar i član PD »INA OKI«.

Kako i sam u predgovoru ističe, riječ je o prvoj planinarskoj knjizi o meteorologiji, a ujedno i prvoj meteorološkoj knjizi za planinare. Knjiga ima 168 stranica A5-formata, a ilustrirana je slikama u boji. Uz poglavlja o osnovnim meteorološkim pojmovima te o temeljima znanstvene i iskustvene prognoze vremena, pozornost privlači poglavlje o klimi hrvatskih gorja.

Autor potpisuje knjige na Goršćici

Posebno su obrađena klimatska oblježja Medvednice, Samoborskog gorja, Ivanšćice, Gorskog kotara, Učke, Velebita, Mosora i Biokova. Veći dio knjige je zapravo praktičan priručnik o vremenskim zbivanjima, s naglaskom na prepoznavanje i prognoziranje vremena. Iako su te teme pisane stručno i popraćene obiljem podataka, knjiga je vrlo pitko je pisana popularnim jezikom koji je razumljiv svakom planinaru.

Knjiga je predstavljena 14. rujna na tradicionalnom pohodu »Pozovi prijatelja« na Goršćici koji organizira HPD »Kapela«. Tom prigodom na Goršćici se okupilo dvjestotinjak planinara, a knjiga se mogla kupiti po promotivnoj cijeni.

Ovu su knjigu izdali Državni hidrometeorološki zavod i nakladnik Hinus iz Zagreba, a može naručiti od nakladnika (Hinus, Miramarska 13b, Zagreb) ili nabaviti u knjižarama.

Alan Čaplar

POHOD NA DINARU

Tradicionalni uspon na Dinaru, najviši vrh u Hrvatskoj (1831 m), pod okriljem Hrvatskog planinarskog saveza, ove je godine izveden 28. lipnja (subota). U njemu je sudjelovalo nekoliko stotina planinara iz cijele Hrvatske. Domaćini u Glavašu, odakle je započeo uspon, bili su članovi HPD »Sinjal 1831« iz Kijeva, koji su za planinare pristigle dan ranije podigli šatore i uredili teren za logorovanje. Komisija za vodiče HPS priredila je prigodni pečat, a za kvalitetno vođenje pobrinuli su se članovi Stanice planinarskih vodiča »Split«. Oni su duž staze uredili kontrolne točke i pružali potrebne obavijesti. Za sigurnost sudionika brinuli su se članovi HGSS - Stanice Split.

Usponu na Dinaru su se iz smjera Brezovca pridružili i članovi reaktiviranog HPD »Dinara« iz Knina (ove godine slavi 50 godina od osnutka), te limena glazba iz Vodica, koji su na vrhu izveli državnu himnu i još nekoliko glazbenih ugođaja. Masovni posjet pla-

ninara najvišem hrvatskom vrhu obilježila je svojim kamerama i HRT. Iako je uspon izveden po nesnosnoj vrućini, a u silasku za dio sudionika po velikoj kiši i grmljavini, nije bilo potrebe za intervencijama vodiča i gorskih spašavatelja.

Većina sudionika predlaže da uspon treba organizirati krajem svibnja, a dobro bi bilo promijeniti mjesto za početak uspona i izvesti ga iz smjera Mirko-vića ili preko planinarske kuće na Brezovcu.

Goran Gabrić

DAN LIČKO-SENSJSKIH PLANINARA

U organizaciji PD »Rajinac« iz Krasna održan je 6. rujna Dan planinara Ličko-senjske županije. Susretu se odazvalo više od 70 planinara iz četiriju planinarskih društava (uz domaćina, bili su još PD »Željezničar« iz Gospića, »Gromovača« iz Otočca i »Zavižan« iz Senja). Prvoga dana, uz prigodnu glazbu i pjesmu

Zajednička fotografija na vrhu Dinare

foto: Goran Gabrić

IZ RADA IZVRŠNOG ODBORA HPS

Izvršni odbor HPS na svojoj je 2. sjednici 21. srpnja raspravljao o planinarskom domu »Zavižan«, knjizi »Hrvatsko planinarstvo« te nizu drugih aktualnih tema. Nakon osvrta na tijek postupka registracije Skupštine HPS, potvrđen je ugovor o zakupu doma »Zavižan« koji je sklopljen između HPS-a i Anamarije Vukušić 23. lipnja. Tim se ugovorom HPS kao vlasnik kuće obvezao na daljnje investicijsko održavanje i plaćanje police osiguranja, a obitelj Vukušić preuzela je cjelokupnu brigu i odgovornost za vođenje doma te obvezu podmirivanja režijskih troškova, što je dosad išlo na teret HPS-a. Ugovorom je uređeno i to da sav prihod od doma pripada obitelji Vukušić.

Nakon složenih pregovora, odlučeno je da se knjiga »Hrvatski planinarstvo« Željka Poljaka tiska u suizdavaštvu s nakladnikom »Libera Editio«. Izvješteno je o proslavi 80. obljetnice HPD »Japetić«, te o tradicionalnom usponu na Dinaru. S dužnosnicima HPD »Dinara« iz Knina dogovorene su akcije oko obnove planinarske kuće »Brezovac«, koja je započela ove jeseni. Kao nova članica HPS registrirano je PD »TRIS« iz Lovrana. Ured HPS upozorio je na veliko dugovanje planinarskih društava za članski materijal (140.000 kn na kraju 2. tromjesečja) čime je znatno otežano poslovanje HPS-a.

Zbog bogatije opreme priručnika »Osnove planinarstva«, ali i nerealnih narudžbi za njegovu besplatnu podjelu polaznicima planinarskih škola, određena je cijena od 5 kuna za polaznike (nabavna cijena), a za slobodnu prodaju 15 kn. Raspravljalo se još o odnosima s JU PP »Učka«, zadaćama Komisije za planinarske putove, zlorabi foruma na web-stranici HPS-a, te o prodaji zemljovida »Smand«. Za nastavak radova na obnovi Rossijevog skloništa PD »Degenija« odobreno je 1300 kn.

Na vrhu Velikog Rajinca (1667 m)

foto: Tomislav Čanić

igrala se popularna bela, a drugoga dana išlo se na na Veliki Rajinac (1667 m), koji po svom vidokrugu nadmašuje čak i Mali Rajinac koji je 32 metra viši. Članovi PD »Rajinac« obilježili su uspon od planinarske kuće »Apatišan« do vrha Velikog Rajinca, a planiraju napraviti kružni planinarski put od Apatišana preko Velikog Rajinca na Lomsku dulibu, Hajdučke kukove, Lubenovac, Veliki Kozjak i Begovaču, te nazad do Apatišana.

Planirana skupština Pl. saveza Ličko-senjske županije nije održana, jer nisu došli planinari iz HPD »Visočice« i HPD »Prpa«. Nazočna društva su se dogovorila da se skupština pripremi i održi do kraja rujna.

Tomislav Čanić

DAN PLANINARA HERCEG-BOSNE

Posljednja dva dana kolovoza planinari iz Herceg-Bosne iskoristili su za održavanje svojih susreta, kojim su nazočila i brojna društva iz Hrvatske. U prekrasnom ambijentu Omrčenice, na podnožju Vran-planine, okupilo se preko 600 planinara. Prvog dana upriličen je pohod na Vran (2020 m), a u večernjim satima uz logorsku vatru bilo je pjesme i plesa. Drugog dana susreta održana je misa ispred spomenika tragično preminulim hrvatskim braniteljima na Prokoscu. Potom je slijedio pohod od Spomenika na Prokoscu do šumarske kuće, a zatim dalje u Ravni dolac do Plane i logora. Kao i na većini planinarskih susreta, ni ovaj put nije nedostajalo graha, a poslije zajedničkog ručka održana su sportska natjecanja. Organizator i domaćin ovog susreta bilo je PD »Orlova stina«.

Tomislav Čanić

POHOD PD »DUGA« IZ RIJEKE NA TATRE

Nakon dugog pripremanja, PD »Duga« iz Rijeke krenulo je 3. kolovoza na pohod na Tatre u Slovačkoj. Prvo odredište bio je grad Bystru, odakle se idućeg dana išlo na Dumbier (2043 m), najviši vrh Niskih Tatri. Još je jedan dan bio posvećen plani-

narenju po Niskim Tatrama, a zatim se skupina uputila u stotinu kilometara udaljene Mlynčeke, živopisan gradić u podnožju Nacionalnog parka Visoke Tatre. Tu nam je bilo ishodište za planinarenje po Visokim Tatrama i uspone na zanimljive i prelijepe vrhove Lomnički štít (2633 m), Veliku Svištovku (2037 m) i Krivan (2494 m). Posjetili smo brojne planinarske kuće (chate). Terycho chata (2606 m), Zbojnička chata (1960 m), Bilkova chata, Brychalova chata (1569 m), natjecale su se između sebe po čistoći i ljepoti, tako da je nadasve teško odrediti koja je od njih ne samo ljepša, čistija, već i bolje opskrbljena. Raznovrsnost i ljepotu pejzaža u Tatrama nadopunjavaju brojna bistra jezera, okružena cvijećem živih boja. Zadnji dan boravka u Tatrama sudionici pohoda proveli su u razgledanju povijesnih spomenika Spiškog grada, Poprada i Lev- oča.

Riječki planinari iz Slovačke su se vratili oduševljeni ljepotom, očuvanošću prirode vrhova i planina, te kulturom gradova koje su posjetili. Na povratku kući, svi su bili složni u ocjeni da bi ponovni pohod na Tatru bio svima ponovljeno zadovoljstvo.

Ljubinka Karpowicz

U Bystrici prije polaska na vrhove

foto: Zlatko Radić

Na Lomničkom Štitu

foto: Zlatko Radić

AKCIJE »STRILEŽA« IZ CRIKVENICE

Većina planinarskih društava javno oglašava akcije kojima želi privući neplaninare, a i članove svojega i ostalih društava. Tako je i naše, PD »Strilež« iz Crikvenice, imalo čitav niz više ili manje uspješnih akcija, a izdvojile su se i postale tradicionalnima: »Zimski uspon na Viševicu«, »Pješačenjem do zdravlja« i »Gljivarski vikend«. Početkom listopada u akciji »Gljivarski vikend« okupljamo zainteresirane za svijet gljiva i pod vodstvom stručnjaka obilazimo teren, nastojeći educirati prisutne o zaštiti prirode. Program čini planinarski sadržaj, večernja zabava, kuharski specijaliteti s gljivama i - branje gljiva.

Svako okupljanje ima određen cilj i obveze za organizatora. Tako u akciji »Zimski uspon na Viševicu« nastojimo približiti ljepote zimskog planinarenja i pomoći planinarima u stjecanju novih iskustava, a u akciji »Pješačenjem do zdravlja« pokušavamo lakim izletima i stvaranjem planinarskog ugođaja privući neplaninare. »Gljivarski vikend« provodi se prema posebnim pravilima, u skladu propisima o zaštiti pojedinih vrsta gljiva. Možda je gljivarstvo, odnosno neposredno iskorištavanje prirodnih bogatstava previše očit primjer ekološkog problema masovnih okupljanja u planini. Osjetnija remećenja prirodne ravnoteže mogu se dogoditi i prilikom izleta i priredbi: tada se obično parkira automobile posvuda, a okolica brzo bude prekrivena otpacima. No, predviđanjem toga i pravilnim planiranjem akcija, organizatori mogu dokazati svoju sposobnost i opravdati održavanje akcija, kako je to slučaj sa Crikveničanima i PD »Strilež«.

Damir Margan

Otpad uz Vitunjčicu

foto: Milan Vujnović

ČIŠĆENJE OTPADA NA RIJECI VITUNJČICI

Tijekom proljeća ove godine na rijeci Vitunjčici izvedeno je nekoliko eko-akcija pod nazivom »Vitunjčica - budućnost života«. S izvorišnog dijela rijeke Vitunjčice u podnožju planinskog velikana Kleka, prikupljeno je i odvezeno na deponij 10 kontejnera nerazgradivog otpada, kao što su plastika, bijela tehnika, razno posuđe, limovi, čak i stare karoserije automobila. Također, na njenom izvoru zasađena je ukrasna crnogoricu i drugo raslinje.

U akciji su sudjelovali članovi HPD »Zagreb-Matica« i PD »Panj« iz Zagreba, PD »Lipa« iz Sesveta te domaći seljani i Ribičko društvo Ogulin. Akciju su kao sponzori podržali Hrvatska elektroprivreda, ribogojilište Vitunj, Turistička zajednica i Ribičko društvo Ogulin, mjesna zajednice Vitunja i Turković Sela te Radio Ogulin.

Milan Vujnović

PRVO LJETO PLANINARSKJE KUĆE »VILA VELEBITA« NA OŠTARIJAMA

Planinarska kuća »Vila Velebita« na Baškim Oštarijama imala je gostiju ovoga ljeta gotovo svakodnevno, tako da je za dva mjeseca zabilježeno 400 noćenja, dok je u »Kuginoj kući«, drugoj kući PD »Željezničar« posjet bio znatno manji. Do 1. lipnja 2004. kuće će raditi po najavi. Planinarska društva ili skupine zainteresirane za noćenje u »Vili Velebita« mogu se najaviti na telefon 098/245-855 kod voditelja kuće Milana Marasa ili na telefon PD »Željezničar« 053/57-40-65.

Tomislav Čanić

PRODAJEM...

Prodajem knjigu dr. Josipa Poljaka »Planinarski vodič po Velebitu« iz 1929. godine i časopis »Hrvatski planinar«; jedan broj iz 1929. godine, pa iz 1937. (nedostaje jedan broj), iz 1938. (nedostaje pet brojeva), iz 1939. (komplet), jedan broj iz 1940. i dva broja iz 1941. na broj 091/56-38-616 ili 01/29-94-143.

Goran Klobučar

ISPRIKA

U lipanjskom broju HP, na stranici 198, objavljen je kratak osvrt na održani Sabor Planinarskog saveza Zagreba. Iz toga se teksta moglo pogrešno iščitati da se Saboru odazvao nedovoljan broj društava za pravovajano odlučivanje, a Pl. savezu Zagreba ispričavamo se i na intonaciji teksta, koja nije bila zlonamjerna, već je trebala skrenuti pozornost na osnovne zadaće i teškoće koji se javljaju u županijskim i gradskim savezima u ustroju HPS-a.

Alan Čaplar, urednik HP

Lapis Plus d.o.o.
ZASTUPNIK Pro-luX
ZA RH BiH i SLO

Compact dalekozori

Monokulari

ZOOM dalekozori

Panoramski dalekozori

Kompasi

Alu. bat. lampe

BESPLATNI PROSPEKTI 01/4677015
www.lapis-plus.hr

Vrh Zuba na Samarskim stijenama, foto: Mario Žuti

XENONHALOGÈNE 100m

L.E.D. AUTONOMIE JUSQU'À 340h

MYO

DISTRIBUTER ZA HRVATSKU: »HIMALAYA SPORT« d.o.o.

Vrazova 8c, 42000 Varaždin, Tel./fax: 042/313-701

e-mail: himalaya-sport@email.hinet.hr

